

Molnár László

Az Övegesek

Molnár László: Az Övegese

Molnár László

Az Övegesek

A család tanító tagjai

Nagykanizsa, 2019

A kötetet a szerző anyagából összeállította: Czupi Gyula

Nyomdai előkészítés:
Tábori Zita

A kötetben szereplő archív fotókat rendelkezésünkre bocsátották:
Borsos Mária, id. Czigola Gyula, Dr. Göncz Árpádné (sz. Göntér
Zsuzsanna), Gyenese Ferencné, Koltayné Zolder Klára, Mendly
Lajos, Németh Jenőné (sz. Horváth Irén), Öveges I. Ede, Öveges
III. Ede, ifj. Öveges István, Piarista Könyvtár és Levéltár, Serényi
Gábor, Szombati Pálné (sz. Baka Erzsébet), Takács László, Tóth
Tiborné (sz. Öveges Ilona), Dr. Varga József.

A családi fényképek készítői általában ismeretlenek, néhány
esetben sejtjük, hogy vagy Öveges József, vagy öccse,
Ede készítette azokat.

A fényképek digitalizálását Szép András végezte.

Az újabb fényképeket készítették:
Bécs József, Sári Zoltán, Molnár László, Takács Eszter,
Dr. Varga József.

ISBN 978-963-9782-68-6

Kiadja:
Czupi Kiadó
8831 Nagykanizsa, Pityer u. 19.
www.czupi.hu

A kötet megjelenését támogatta: ÁFÉSZ Páka, dr. Bakos Katalin
és dr. Kukor Gyula, valamint Kányavár, Nova, Ortaháza, Páka,
Pördefölde önkormányzata.

Előszó

Amikor Öveges professzor kijelentette, hogy felmenői közt már kétszáz éve vannak tanítók, a kétszáz év erős túlzás volt, napjainkban azonban már valóság.

Az Öveges család legismertebb tagja kétségtelenül ő. A fél évszázaddal korábbi nyilatkozata sok igazságot takar, a család számtalan tagja lett tanító egyenes ági leszármazottként, vagy a családba házasság révén bekerülve.

A család tanító tagjai Győr környékéről indulva szinte az egész Dunántúlt bejárták, a 20. században már néhányuk az Alföldre is eljutott, sőt a ma már a határainkon túli Felvidékre, illetve Erdélybe is.

Zömükben falusi tanítók voltak, de akadtak köztük gimnáziumi, szakképző-iskolai, de országos hírnévre szert tevő egyetemi tanárok is, a család két tagjáról is iskolát, illetve iskolákat neveztek el.

A családfa óriási. Tizenöt év kutatás után még mindig bukkannak elő újabb adatok és családtagok.

Felkutatásuk nagyon nehéz. Van a családnak olyan ága, amelynek a 2010-es években született gyermekeinek adatait is sikerült megtudnom, mások viszont elvesztek az idő homályában.

E munkán belül elsősorban a tanítókra/tanárokra igyekeztem összpontosítani, persze megemlítve mindazon családtagokat is – továbbá barátokat, komákat –, akikről adathoz jutottam.

Talán megbocsátják nekem, hogy pákaiként Öveges Józsefről, a „professzorról” szerepel a legtöbb adat, ő volt az a szerencsés, akire a legtöbb fény vetült, őt ismertük jobban, és ő kapta a család tagjai közül a legnagyobb médianyilvánosságot, és – talán – ő volt az, aki legerősebben kötődött szülőfalujához. Róla jelent meg a legtöbb tanulmány, szakdolgozat, könyv és újságcikk, a rádió és televízió riportokról nem is beszélve.

Az Öveges család – beleértve a házasságok révén hozzájuk kötődő családokat is – története jól példázza, hogy a törekvő, „egyszerű” földműves és iparos családokból hogyan alakul ki egy több generációs értelmiségi dinasztia, amelynek tagjai elsősorban tanítók, tanárok, bár számos mérnök és orvos is található köztük.

Öveges családfa

A család kiterjedt rokoni kapcsolatai miatt, amit mind a mai napig nem sikerült teljes terjedelmében feltérképezni, azt a megoldást kellett választani, hogy az egyes családokat külön-külön lapon helyeztük el.

A családokon belül a házastársi kapcsolatokat megjelöltük, majd ezeket szintén külön családként, újabb lapra tettük. Ezekből a lapokból közlünk néhányat ebben a kötetben.

Volt olyan eset, amikor egy család csak két lapra fért el.

Ezek alapján lehet majd összeállítani a most már többé-kevésbé pontos családfát egy egységes formában, ahol nyomon követhető lesz annak minden ága-boga. Ez viszont jelen kiadványban nem lehetséges, mert mérete miatt olvashatatlanok lennének az adatai.

Fenti okok miatt gondolkodunk a teljes anyag elektronikus változatának internetes megjelentetésén. Ennek megvalósításán még gondolkodunk. Addig a család leszármazottai számára felajánljuk a birtokunkban lévő anyaghoz való hozzáférés lehetőségét.

Jelmagyarázat:

†: halálozás ideje

∞: házasságkötés ideje

A kezdet

A dinasztia általunk első, név szerint ismert tagja *Öveges Márton* szabó, akinek születési helye és ideje nem, csak haláláé ismert: 1796. január 27. (Ekkor 70 évesnek írták a halotti anyakönyvben.)

Feleségének is csak keresztnévét tudjuk. Őt valamilyen Mariannának hívták.

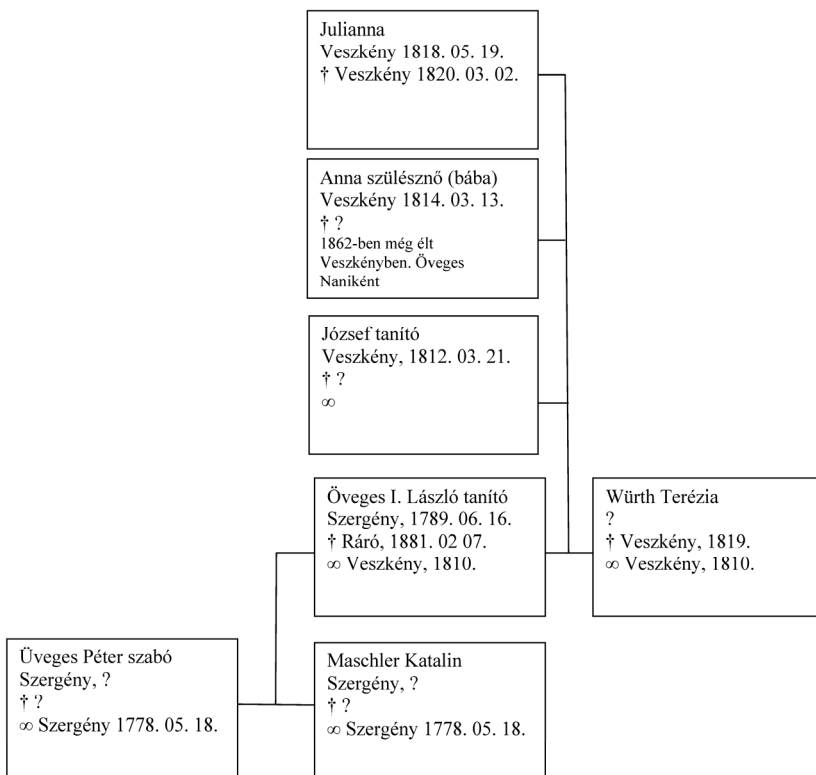
Amit biztosan tudunk, hogy gyermekeik születésekor a Sopron megyei Szigénnyben [Agyagosszigény] éltek.

Bár több gyermekükről beszélünk, csak egyetlen gyermekükről van adatunk: Öveges Péter szabó (Szigény, ? † ?) ∞ Szigény, 1778. május 18. Maschler Katalin (Szigény, ? † ?).

Róluk is csak kevés adatunk van: „Nemesi vérből származtak, de a szegények sorába tartoztak” – olvashatjuk róluk.¹

Sorsukról nincs további adatunk, csupán gyermekeik születésekor említi őket az anyakönyv.

Öt gyermekük közül három érte meg a felnőtt kort (József, László I. tanító, Katalin), de József épp, hogy belépve ebbe a világba meghalt. Elvesztése azért is volt fájó, mert ő már sokat segített szüleinek a mindennapi munkákban. Katalin a másik felnőtt kort megért gyermek volt – több gyermeke született, de a fiúk mind meghaltak.

¹ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 8-11. p.

Öveges I. László

Működése

Vele kezdődőik a tanító dinasztia története. Innentől az ő leszármazottairól szól ez a könyv.

Öveges I. László tanító (Szergény, 1789. június 16. † Ráró, 1881. február 7.)

Öveges I. László

A szülők egyetlen életben maradt fiukat taníttatni akarták. A jó eszű fiút Bösze József süttöri kántortanító vette magához 1802-ben, és tanította öt éven át. 1807-ben Bösze ajánlására Cenken [Nagycenk] lett segédtanító. 1811-ben elnyerte Veszvény község megüresedett tanítói állását. (Veszvényben 1730-tól vált rendszeressé az iskolai oktatás, amikor saját tanítója lett a falunak.)

Veszvényi állásának elfoglalása előtt feleségül vette Würth Teréziát. Róla csupán házasságkötésük és halálának időpontját tudjuk.

Öveges László és Würth Terézia gyermekei (a családfa a 12. oldalon):

Három gyermekükről tudunk. Közülük az egyik, *Öveges József* tanító lett.

Az anya, Würth Terézia 1819-ben egy szülésbe belehalt.

Öveges I. László felesége halála után – talán illő módon kivárva a kötelezően elvárt gyászévet – újra nősült. Ez a korban jellemző, és a család ellátása miatt bevett szokás volt. Második felesége Forstner Magdolna volt, akiről nem tudunk többet.

Öveges I. László és Forstner Magdolna Veszvényben született öt gyermeke közül az egyik, *Öveges Károly* tanító lett.

1827-ben – 16 év tanítóskodás után – a család búcsút vett Veszvénytől, és a Győr megyei Csanakra – akkor Csanakfalu – költöztek, ahol Öveges I. László kilenc évig tanítóskodott (1827–1836), és ahol lelkesen vett részt a falu kulturális életében.

1802-ben a bencés főapátság a község lakóinak kérésére egy tantermes iskolát épített a csanaki templom szomszédságában. Ez volt a Csanaki Katolikus Elemi Népiskola.²

Öveges I. László és Forstner Magdolna Csanakon született három gyermeke közül ketten tanítók lettek: *Öveges II. László és Öveges Antal*.

1836-ban a révfalui kántortanítói állást pályázta meg Öveges I. László tanító, amit el is nyert, és ekkor ide költözött családjával. Itt ismét gyarapodott a család létszáma.

² A Győr Ménfőcsanaki Petőfi Sándor Általános Iskola honlapja
<http://www.psamk.sulinet.hu/>

Öveges I. László és Forstner Magdolna Révfaluban született négy gyermeke közül ketten lettek tanítók: *Öveges Alajos és Öveges Ignác.*

Öveges I. László még tanított 1867-ben, mert így említették: „ör. *Öveges László révfalusi tanító és ifj. Öveges László révfalusi s. tanító.*”³

1873. február 1-jén a falu 150 Ft nyugdíját szavazott meg neki. Feltételezhetően ekkor, 84 éves korában vonult nyugállományba. Ekkor már 65 év tanítóskodás volt mögötte. Kollégái e hosszú pálya elismeréseként egy ezüst serleggel búcsúztak tőle, amelybe az alábbiakat vésték: „*A tanügy terén átküzdött 65 év emlékéül T. Öveges László úrnak, az 1872. évi győri póttanfolyam tanárai és hallgatói.*”⁴

A serleget a család tanító tagjai örökölték. Aktuális tulajdonosa még életében tovább adta a következő generáció valamely arra érdemes tanító tagjának. Így előbb László fia: Alajos kapta meg, utána pedig Farnady Gyuláné, sz. Öveges Mária unokája, Göntér Ferenc általános iskolai tanár. Az is érdekes, hogy hat tanító fia közül miért Alajos volt a kiszemelt.

*Öveges I. László kollégáitól
kapott emléksérlege*

³ Dr. Varga József: *Öveges Kálmán*. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 14. p.

⁴ Uo. 15. p.

Göntér Ferenc a serleget a győri Gyakorlóiskolának ajándékozta 2005-ben.⁵ Döntését az iskola igazgatójának írt levelében így indokolta: „Ami az Ön által említett Öveges László 65 éves évfordulójára kapott serleget illeti, valóban birtokomban van. Hozzám kerülésének története, hogy nagyanyám Farnady Gyuláné sz. Öveges Mária halála előtt nem sokkal nekem testálta, amikor én kezdő pedagógusként indultam e szép pályán Etyek községben, Fejér megyében. Kérése volt, hogy a család olyan tagjának adjam majd át, aki tovább viszi majd ezt a hivatást. Az idő immár elérkezett, de az általam ismert – sajátjaimat is beleértve – utódok között sajnos nem talállok ilyet. Bátyám egyik fia lépett erre az útra, akinek meg is ígértem, hogy örökli a serleget, sajnos korai tragikus halála ezt megakadályozta.

Úgy határoztam, hogy a serleget felajánlom a Nyugat-magyarországi Egyetem Öveges Kálmán Gyakorló Ált. Iskola gyűjteménye számára. Valamint kérem Önt, hogy a serleg elszállításáról gondoskodni és az utókor számára megfelelő helyen megőrizni szíveskedjen!”⁶

Öveges I. László 1881. február 7-én, 92 esztendőskorában hunyt el Rárón, József nevű fia Ráró 47. számú lakásában. Halála okaként: „vénségi gyengeség”-et írtak. A rárói temetőben temették el, 1881. február 9-én.⁷

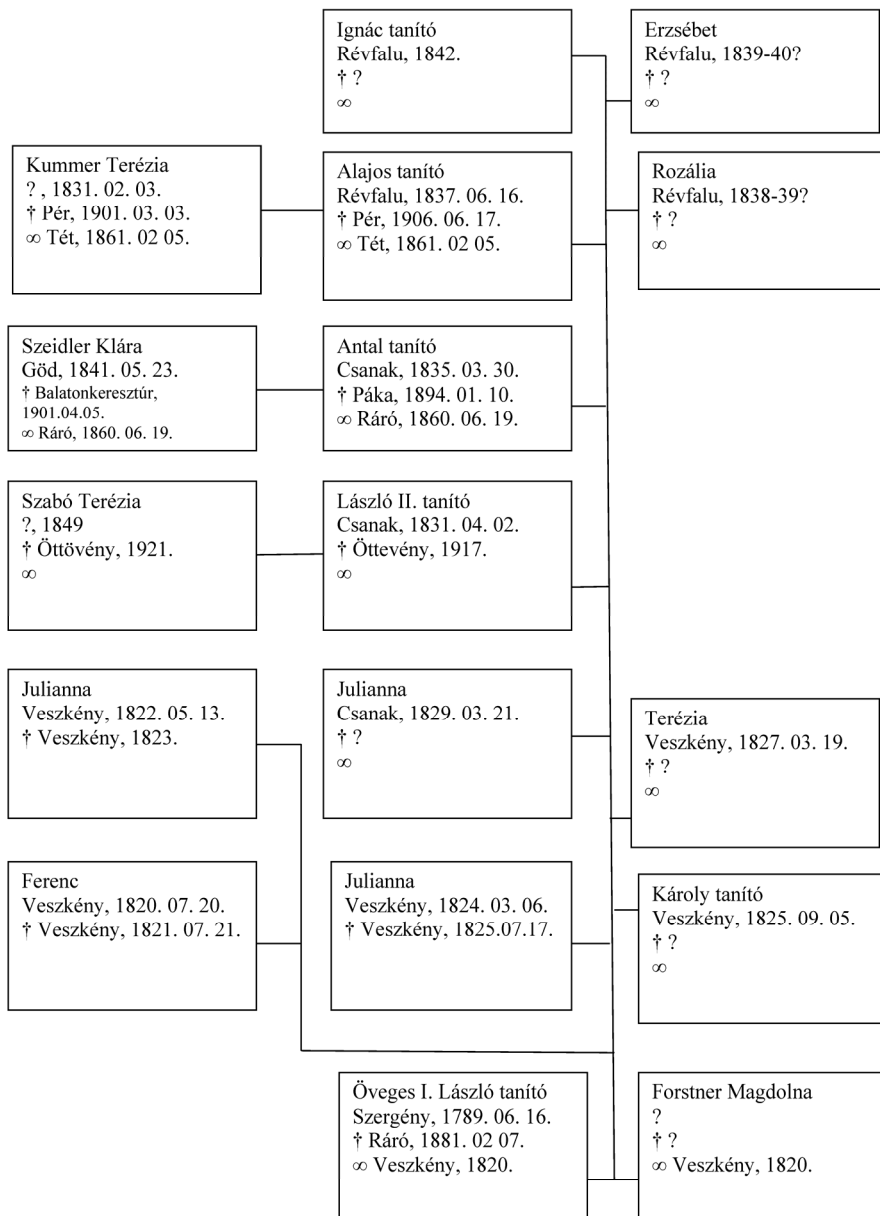
Leszármazottai

A következő fejezetekben olvasható nevek viselőit nem csupán az kötötte össze, hogy tanítók voltak valamennyien, hanem nagyon sokukat az is, hogy egy család, az Öveges klán tagjai is. Hogy ezt megértsék, néhány mondatban vázolom ezt, mert ebből kiderül, milyen jelentőségű is volt e család tevékenysége Göcsejben, de a tágabban vett Zala megyében is.

⁵ Uo.

⁶ Az eredeti levelet Dr. Varga József elküldte számomra, ma birtokomban van.

⁷ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 15. p.

A család legismertebb tagja ifj. Öveges József lett, de megyénk oktatásában ő nem játszott jelentős szerepet, bár őt pákai születése erősen kötötte ide. Ugyancsak nem kapcsolódik megyénkhez a dinasztiaalapító Öveges I. László néptanító. Öveges József édesapjának nagybátyja, Öveges Antal volt az, aki aktív közéleti tevékenységével, példamutatásával és nagyszerű pedagógiai érzékkel többeket segített és irányított a pedagógus pályára. Családjában saját gyermekei és vejei révén négy-öt tanító is tanított. Öveges Antalék ága a mai napig 15-20, míg az egész Öveges család fél-száz körüli – tán néhányval kevesebb, de lehet, hogy néhányval több – tanítót és tanárt adott az országnak. Részükön új és újabb tanító dinasztiák jöttek létre, mint a Mendl, Göntér családok.

A 19. század második fele, az erős polgárosodás jó hátteret biztosított a falusi földművesek gyermekei számára a felemelkedéshez. Ehhez persze az oly kiváló pedagógusok kellettek, mint amilyenek az Öveges család második generációjának tagjai, akik segítettek, támogatták, néha kierőszakolták kiemelkedésüket korábbi életformájukból.

Öveges József tanító⁸ (Veszkény, 1812. március 21. † ?). Szülei Csanakra költözésekor József Győrben tanult, és mint segédtanító édesapja mellett tanított. 1834-ben végzett a győri praeparandiárum-ban. Később Ásványon (ma Ásványráró településrésze) tanított. Édesapja nála hunyt el 1881. február 7-én, 92 esztendőskorában. József ekkor a 47. számú házban lakott.⁹ További adatokat nem ismerünk életéről, munkásságáról.

Öveges Károly tanító (Veszkény, 1825. szeptember 5. † ?). Követte édesapja és bátyja példáját, ő is a tanítói pályára lépett. 1846. december 22-én egy tanfelügyelői jelentésben találkozunk nevével, mint Nagy-Écs falu tanítójával.¹⁰ További sorsa ismeretlen.

Öveges II. László tanító (Csanak, 1831. április 2. – Öttevényi síremlékén az 1842-es évszám olvasható – † Öttevény, 1917).

⁸ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 12. p.

⁹ Uo. 15. p.

¹⁰ Uo. 12. és 16. p.

(Róla, működéséről és tanító gyermekeiről külön fejezet szól: *Öveges II. László működése* címmel.)

Öveges Antal tanító (Csanak, 1835. március 30. † Páka, 1894. január 10.) (Részletesen lásd: *Öveges Antal működése* című fejezet.)

Öveges Alajos tanító (Révfül, 1837. június 16. † Győr, 1906. június 17.) (Részletesen lásd: *Öveges Alajos működése* című fejezet.)

Öveges Ignác tanító (Révfül, 1842. † ?) 1864-ben segédtanító Ötvenyben.¹¹ További sorsa ismeretlen.

Öveges II. László¹²

Működése

1860/61-ben járt az első évfolyamra a győri tanítóképzőben.¹³ 1863-ban segédtanító volt Ötvenyben.¹⁴ 1867 szeptemberében így említik Győr „közép egyházkerületi tanácskozmány” jegyzőkönyvében: „ör. *Öveges László révfülusi tanító és ifj. Öveges László révfülusi s. tanító.*”¹⁵

1873-ban édesapja utódjaként megválasztották tanítónak Révföluban. 1875. november 25-ig töltötte be ezt az állást, aztán ettől a naptól fogva Ötvenyben tanítóskodott kántortanítóként.¹⁶

Az ötvenyi iskola 1851-ben épült két tantermes téglalapú épület volt 150 férőhellyel.¹⁷

¹¹ Dr. Varga József: *Öveges Kálmán*. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 43. p.

¹² *Öveges László II. tanító* (Csanak, 1831. április 2. † Ötveny, 1917. ∞ ? Szabó Terézia ?, 1849 † ?, 1921.)

¹³ Dr. Varga József: *Öveges Kálmán*. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 37.

¹⁴ Uo. 43. p.

¹⁵ Uo. 14. p.

¹⁶ Uo. 15. p.

¹⁷ Uo. 43. p.

1903-ban a vallás- és közoktatási miniszter a *Széchenyi - Kolonits* alaptól 126 Korona évi díjat utalványozott jutalomként Öveges László öttevényi kántortanítónak.¹⁸ Ekkor 72 éves volt.

Ugyanez év szeptember 17-én a Kónyi Esperesi Kerület Tanítóegyletének alelnökévé választották.¹⁹

Az öttevényi temetőben nyugszik – közös sírban – feleségével és két tanítónő lányával, akiket ma is úgy emlegetnek Öttevényen, hogy az „Öveges kisasszonyok.”²⁰ Ebből arra következtethetünk, hogy nem mentek férjhez.

Erdekes, hogy a síremléken Öveges László születési dátumaként az 1842-es évszám olvasható.

Leszármazottai

Öveges II. László és Szabó Terézia három gyermeke közül ketten lettek tanítók.

Öveges Jolán tanító (Öttevény, 1882. † Öttevény, 1950.) Tanulmányait valószínűleg édesapja keze alatt kezdte, majd Győrött az Állami Tanítóképzőben szerzett tanítónői oklevelet 1901-ben.

1901-től segédtanító volt édesapja mellett Öttevényben. Tagja volt a megyei r.k. Tanítóegyletnek. További tevékenységéről, életéről nincs adatunk.²¹

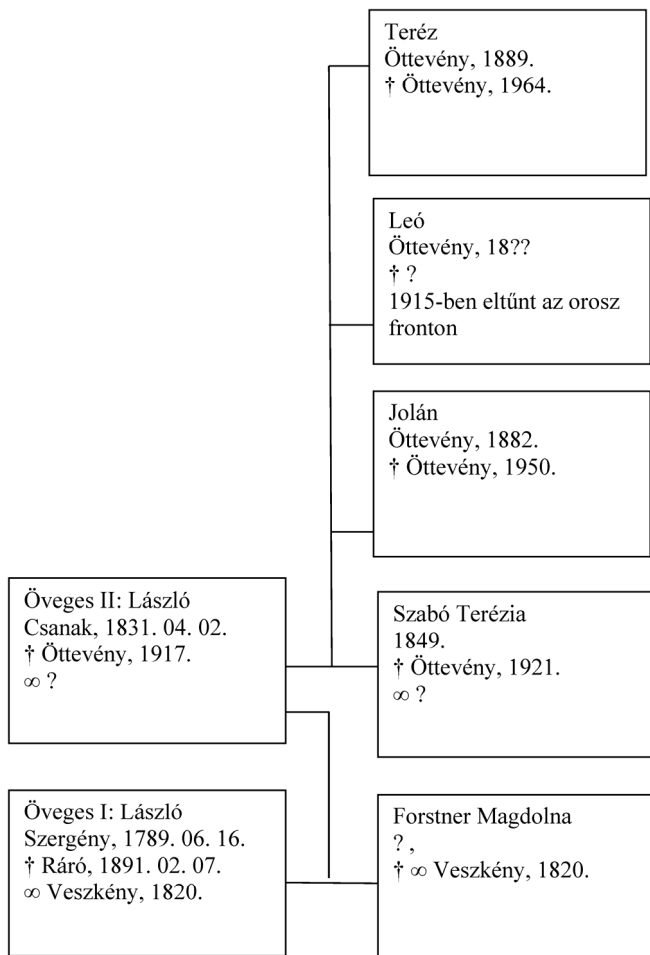
Öveges Teréz (Terus) tanító (Öttevény, 1889. † Öttevény, 1964.) Róla nincs további adatunk, viszont szerepel azon a képen, amely Balatonlellén készült 1923. július 28-án, a Katolikus Tanítók Üdülőházában.

¹⁸ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 65. p.

¹⁹ Dr. Varga József írásbeli közlése 2016.

²⁰ Uo.

²¹ Uo.

Öveges Antal²²

Működése

A tanító Öveges dinasztia és család felmenői Győr megyéhez köthetők. Itt több generációjuk tanítóskodott, Ménfőcsanakon, Téten és Péren találunk rájuk vonatkozó emlékeket, elsősorban sírjaikat, de tudjuk, hogy Abdán is voltak tanítónő rokonaik. A Csanakon született Öveges Antal már a képezde előtt segédtanítóskodott édesapja mellett, majd Halászbiban, Révfaluban, Lébényben, Babóton, Ásványon, Héderváron és Pápan.²³

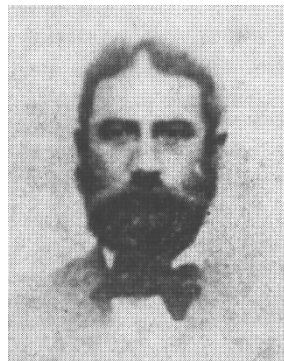
1851-ben – 16 éves korában – végzett a győri királyi képezdeben. Ekkor már elismerten $\frac{1}{2}$ évet segédtanítóskodott Révfaluban.

1856. szeptember 1-jétől 1857. április 24-ig „az ásványi elemi tanodának második osztályában tanított.” – írta igazolásában Prokosovszky Dániel ásványi plébános és iskolaigazgató 1857. április 20-án.²⁴

1857. július 28. és 1858. április 24. közt Héderváron segédtanítóskodott, mint azt a Téten 1861. április 18-án kiállított bizonyítványmásolat igazolja.

Tudomásunk szerint ő volt az első, aki távolabbra, Zala megyébe, Csácsra (ma Zalaegerszeg településrésze), Németszentmiklósra (Magyarszentmiklós), majd Pákára, e göcseji tájra vetődött.

Németszentmiklóson 1861. április 24. és 1870. április 24. közt kántortanítóskodott.²⁵

*Öveges Antal pákai
tanító*

²² Öveges Antal tanító (Csanak, 1835. március 30. † Páka, 1894. január 10. ∞ Ráró, 1860. június 19. Szeidler Klára.) Pákán a meghaltak anyakönyvében Öveges Antal tanító halálakor Révfaalu szerepel születése helyeként, Lajos fia születésekor Győrcsanak.

²³ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 15. p.

²⁴ Dokumentum másolat a szerzőnél. Öveges Antal Igazolás 2.1.

²⁵ Németh Szent Miklósi iskolaszék bizonyítványa, 1870. április 24.

Öveges Antal és családja

Majd megpályázta a pákai kántortanítói állást: „Miután Tóth József harmincz és pár éveken át, mint pákai kántortanító fenntartva magának a jegyzői hivatalt, a pákai iskolaszék tagjai [...] nevezett Öveges Antal urat [...] közmegegyezéssel Pákán az iskolaházban, ugyan Kántor tanítónak megválasztottuk.” Öveges Antal Skridecz István pákai tanító ellenében nyerte el az állást.²⁶

Új kántortanító választására azért volt szükség, mert a hatályos miniszteri rendelet szerint a tanítói és jegyzői állást ekkortól külön kellett választani.

Az 1870–80-as évek az oktatás területén óriási fellendülést, mozgást hoztak. Sorra alakultak a különböző egyesületek, iskolaszékek stb. A pákai plébániához tartozó rk. iskolák tanítói szakmai elismerését jelenti, hogy a Zalamegyei Általános Tanítói Testület Novai járáskörének – mint azt az 1881-es adatokból tudjuk – elnöke Öveges Antal pákai, jegyzője ifj. Kovács Sándor náprádfai, tagjai pl. Meggyesi Elek kányavári és Göntér Endre kisszigeti tanítók voltak.

Öveges Antal pákai működése során állandó hadakozásban állt felettesével, Balaton József plébánossal. Göntér Gábor kisszigeti tanító, Öveges veje, több fórumon is szóvá tette a dolgot, így többek között a Néptanoda 1886. májusi számában:

– Mivel a pákai rk. tanító (jöllehet egyéb oka is volt rá a „nem kötelességnél”) meg nem jelent az idei nagybőjtön minden pén-tek- és szombatestére, a plébános által elrendelt könyörgések első kettején, – ez elég ürügy volt neki arra, hogy a népet a szószékről „elégítél vevés”-re felhívás népgyűlést tartva, a tanító ellen fegyelmi vizsgálatot (illetve elmozdítás) elrendelését kérelmezze a püspöktől. De ez még mind semmi ahhoz képest, hogy egy jegyző-könyvi kivonattal felhívták a tanítót, mikép a lakásából a

²⁶ Kinevezési okmány 1870. március 8.

pósthivatalt (mert póstamester is) távolítsa el, mert különben a nép által „rakatik ki”... Persze, hogy a póstaigazgatóság felvilágosította őket az iránt, hogy azt tenni nem lehet.²⁷

... továbbá a Tanítóbarát 1886. május 1-jei számában is:

A pákai tanító postamester is. Igen derék ember különben, de a papjának nem tetszik, mert inas mesterséget nem tanult. Ez persze borzasztó hiány egy néptanítóban. Legutóbb a szószékről izgatott ellene, s a népet rávette, hogy a pósthivatalt lakásából kirakja, azonban a felsőbb hatóság idejekorán közbelépett. (Göntér E.)

Az 1870-től Pákán tanítóskodó Öveges Antal 1894. január 10-én, 59 éves korában hunyt el vesebajban.²⁸ Az ő és leánya, Irma, valamint Paula nevű unokája sírja a pákai (Rózsa utcai) temetőben található.

Utóda unokaöccse, a péri iskolában tanító testvérének, Alajosnak a fia, Öveges József tanító lett, aki 1871-ben született a Győr megyei Téten.

Öveges Antal sírja a pákai temetőben

Leszármazottai

Öveges Antal és Szeidler Klára hét gyermekük közül egyedül az 1867-ben Németszentmiklóson született László III. lett tanító. Az ő életének külön fejezetet szentelünk.

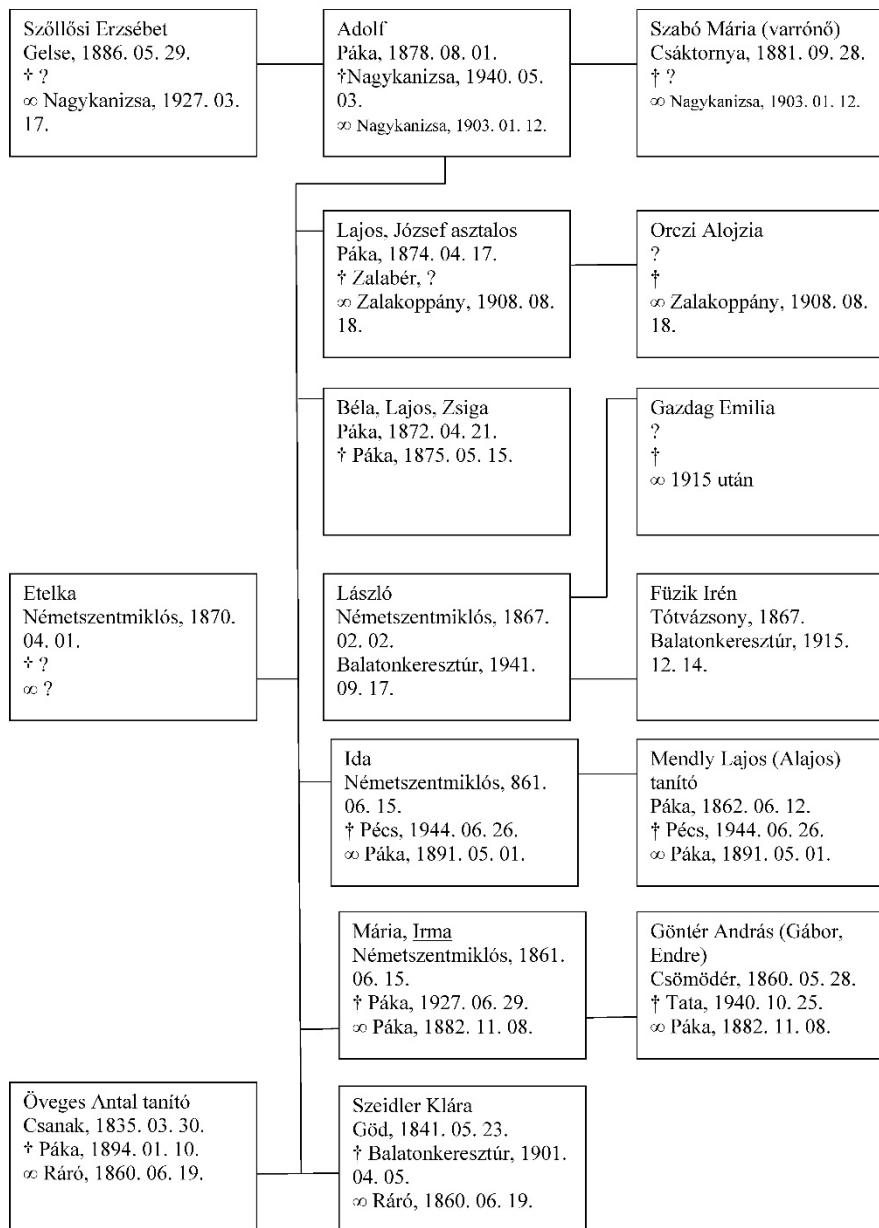
Nővérei közül ketten is tanítóhoz mentek férjhez. Így került a családba Göntér Gábor (rőla külön fejezetben emlékezünk meg) és Mendl(y) Lajos tanító is.

Mendly Lajos családjáról sokat sikerült megtudnunk. Tevékenységéről azonban semmit. Margit nevű lánya tanítónő lett.

Testvére, Károly szintén tanító volt.

²⁷ Néptanoda, 1886. május 1. 18. sz.

²⁸ Páka r. k. plébánia meghaltak anyakönyve

Öveges III. László tanító

Öveges III. László²⁹ tanulmányait édesapja keze alatt kezdte, majd a csáktornyai polgári fiúiskola tanulója lett, amit az iskola bizonyítványa igazol a második év elvégzéséről, az 1881/82-es tanévben.³⁰

Ezt követően a Győri Királyi Katolikus Tanítóképző Intézetben folytatta tanulmányait, ahol 1885-ben végzett. Ezt a végzősök által készített szerződésből tudjuk, amelynek rövid, de életrajzi szempontból fontos részletét közöljük:

„Szerződés

Hogy azon forró baráti szeretetünknek, melyet egymás iránt tanúsítottunk s melyet a legerősebb kapcsok tartanak egybe; méltó kifejezést adhassunk, jónak találtuk egyesek indítványozására a következőn „szerződési levelet” létesíteni.

Tartalma a következő:

Alulírottak, mint a győri Kir. Kath. tanító képző intézet 1884/5-ik évi III. ad éves növendékei saját becsületünkre fogadjuk, hogy 10, azaz tíz év múlva tehát 1895-ik év június hó 25-ik napján, ugyan-csak itt Győrben a tanító képezdében; összejevetelt fogunk tartani.”

A szerződést valamennyi hallgató aláírta. Fennmaradt róluk egy csoportkép, amelyen – valószínűleg Öveges III. László legkedvesebb cimboráit számmal meg is jelölte – szerepel a nevük is.³¹

²⁹ Szülei Öveges Antal és Szeidler Klára. (Németszentmiklós, 1867. február 2. † Balatonkeresztúr, 1941. szeptember 17. ∞ 1890. ? Tótvázsony? Füzik Irén Tótvázsony, 1867. † Balatonkeresztúr, 1915. december 14.)

³⁰ Dokumentum másolat a szerzőnél. Bizonyítvány 2.

³¹ Dokumentum másolat a szerzőnél. Szerződés 1.1.-1.2.

Győri Királyi Katolikus Tanítóképző Intézet hallgatói, 7-es számmal jelölve Öveges László

A tanítói pályát az ifjú Öveges III. László 1885. szeptember 1-jétől 1886. június 30-ig még képezdét végzettként kezdte, majd 1886. október 1-jétől 1886. november 20-ig már mint okleveles tanító működött – az I. és a II. osztályt önállóan tanította – Somogyszilen. Ezt a somogyszili iskolaszék elnöke és a kántortanító által aláírt, 1886. november 20-án kelt bizonyítványból tudjuk.

Somogyszilből hazatért Pákára, ahol 1886. november 9-től 1887. szeptember 24-ig a római katolikus hitközségi elemi iskolában mint segédtanító és kántorsegéd működött, és a II. osztályt önállóan vezette. Tehát édesapja keze alatt tevékenykedett.

Amikor megvált pákai állásától, akkor állította ki Albert Miklós plébános, iskolaszéki elnök a somogyszili iskolaszék bizonyítványának hiteles másolatát.³²

³² Dokumentum másolat a szerzőnél. Bizonyítvány 1.

*Öveges III. László és családja Balatonkeresztúron, 1905-ben:
(balról-jobbra) Jenő, Öveges Lászlóné, Gyula, Öveges III. László,
Ilona, Endre, Margit*

1889. május 22-én, Balatonkeresztúron kelt az a díjlevél, amely a kántortanító ottani javadalmait felsorolja:

„Marczali járás kéthelyi plébániába keblezett balaton kereszturi kántor-tanítói állással egybekötött jövődelmek, a régi díjlevél érvényben hagyásával a következők:

1. Két szobából, egy konyhából, egy kamrából és egy padlásból álló lakás.
2. Egy udvar, egy istálló, egy pajta, egy széna- és az iskolapadlás használat.
3. Két disznó- és egy tyúkól. Kert.
4. Négy hold szántó föld, egy hold rét és egy hold belsőség, melyet a község munkál.
5. Öt akó bor, esetleg ennek pénz értéke, 20 frt.[Forint]
6. Tandíj 70-80 tanköteles után fejenként 1 frt.
7. Öreg halott temetésénél 50 kr.[krajcár] Kishalottnál 25 kr. Cseled dupla stólat fizet.
8. 120 ház után 13 pm.[pozsonyi mérő] Rozs és 12 kr. Lélekpénz.
9. Az isméltó tankötelesek tanításáért 10 frt.

10. A községtől annyi malomfuvar jár, ahányszor szüksége.

11. Négy darab szarvasmarha legeltetési jog.

12. Minden egyes hirdető megírásáért 12 kr.

13. Hat öl fa, házhoz szállítva.

A díjlevelet aláírták az iskolaszék tagjai és Öveges III. László kántortanító.³³

1889. szeptember 18-án kelt levelében Báró Hornig Károly veszprémi püspök a „*kéthelyi plébániához tartozó balaton keresztúri fiókhítközségi kántortanítói hivatalba*” megerősíti, amelybe a keresztúri iskolaszék Öveges III. Lászlót megválasztotta. Az iskolaszék a megválasztáskor 3 évi próbaidőt írt elő.³⁴

A rendelkezésünkre álló dokumentumokból nem derül ki, hogy mikortól tölti be állását, de a püspök leveléből arra következtethetünk, hogy Pákáról került Keresztúrra.

Ezt bizonyítja Béri Ilona balatonkeresztúri tanárnő kéziratának Öveges III. Lászlóról és Öveges Gyuláról szóló részlete, amelyet eljuttattak hozzám. Eszerint 1887–1889 közt helyettesként működött, 1889. május 22-étől 1932 decemberéig – nyugdíjaztatásáig – kántortanítóként.

1908-ig közel 100 tanulót tanított egyedül az öreg, kéttantermes iskolában. Délelőtt a kicsiket (1-4 osztály), délután a nagyokat (5-6.). Csütörtökön az ismétlő iskolásokat. „Fáradhatatlan volt” – mondják róla egykori tanítványai.³⁵

1904-ben elkészül az új kéttantermes, egy tanító szobás iskola, és meghirdetik a II. illetve a III. tanítói állást is.³⁶

Az 1920-as években Öveges III. László fia, Gyula Kálmán volt az osztálytanító a keresztúri iskolában, de az új plébános és a képviselőtestület felmondott neki, mivel élettársa, a helyi postamesternő elvált asszony. Később a Balatonmária VI. szakaszban létesült állami elemi népiskolában lett tanító.³⁷

³³ Dokumentum másolat a szerzőnél. Díjlevél 1.1.

³⁴ Dokumentum másolat a szerzőnél. Báró Hornig Károly levele

³⁵ Béri Ilona kézirat részlete 8. old.

³⁶ Dokumentum másolat a szerzőnél. Öveges Margit: Díjlevél 1.1.

³⁷ Béri Ilona kézirat részlete 9. old

Öveges III. László

*Öveges III. László
balatonkeresztúri háza*

Öveges III. László és családja Balatonkeresztúron

Öveges III. László 1899-ben elvégezte a néptanítók számára rendezett négyhetes szőlő- és borgazdasági tanfolyamot Kaposvárott.³⁸

1907-ben gyümölcsfa-tenyésztési tanfolyamot végzett Keszthelyen.³⁹

1912-ben Nagykanizsán húsvizsgálói képesítést szerzett.⁴⁰

„Öveges III. László azonban mindvégig elégedett javadalmával.” – írja Béri Ilona.⁴¹ Ez lehet, de biztos, hogy racionálisan gondolkodó és érdekei védelmében kiálló ember volt, mert 1911-ben ő kérte az egykori úrbéres birtokok felosztását, amelyből őt, mint kántortanítót ½ telki rész illette meg. Mint kiderült, a felosztáskor a tanítóval megállapodtak, hogy legelőhasználat fejében évi 80 koronát fizetnek, amit a tanító elfogadott. Közben a felosztott legelőn szőlőt telepítettek, amely jól jövedelmezett, ezért a tanító úgy ítélte meg, neki is több járna. Ezt elismerték ugyan, de jogi akadályok miatt ezen követelését csak peres úton érvényesíthette.⁴²

A díjlevélben felsoroltakon felül az alábbi jövedelemmel bírt a rendelkezésünkre álló adatok és dokumentumok szerint: az 1904. évi javadalma 1000 korona, 1908-ban 1540 korona, 1918-ban 5100 korona.⁴³

1923. október 1-jei hatállyal – visszamenőleg – „a VII. fizetési osztály 3. fokozatával egybekötött illetmények élvezetébe” előléptették. Az erről szóló értesítést a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter helyett az államtitkár írta alá, de összeget nem jelöl.⁴⁴

1926. december 1-jei keltezéssel a Somogy vármegyei tanfelügyelő értesíti, hogy kaposvári m. kir. pénzügyigazgatóság az 1926. július 1-jétől a VII. fizetési osztály 2. fokozatában esedékes magasabb államsegélyt kiutalta részére.⁴⁵

³⁸ Dokumentum másolat a szerzőnél. Bizonyítvány 4.1.

³⁹ Dokumentum másolat a szerzőnél. Bizonyítvány 3.

⁴⁰ Dokumentum másolat a szerzőnél. Bizonyítvány 5.

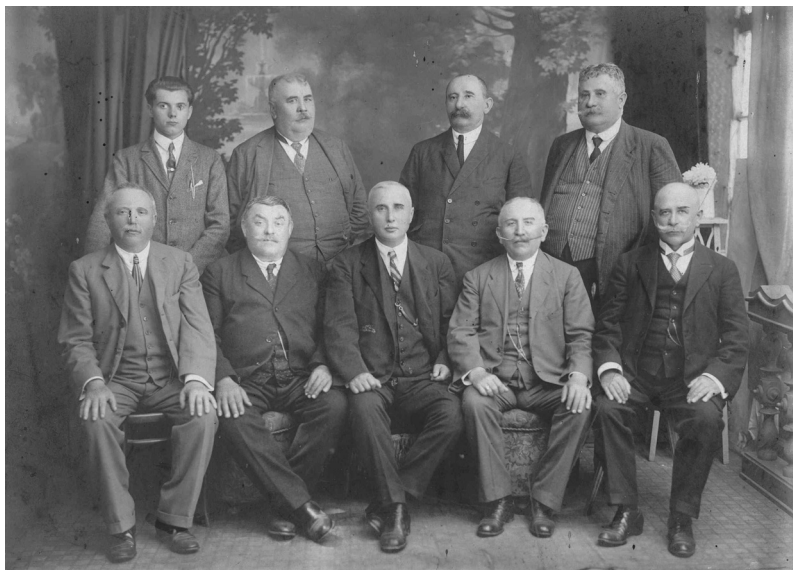
⁴¹ Béri Ilona kézirat részlete 8. old.

⁴² Dokumentum másolat a szerzőnél. Öveges Margit: Végzés 1.1.-1.3.

⁴³ Béri Ilona kézirat részlete 8. old.

⁴⁴ Dokumentum másolat a szerzőnél. Előléptetés 1.1.

⁴⁵ Dokumentum másolat a szerzőnél. Előléptetés 1.3.

Öveges III. László egy csoportképen, a jobb szélén áll

Öveges III. László, Lászlóné és (valószínűleg) Ilona. A képről ismeretlen okból – talán gyászjelentés? – levágták az édesanya képét, de az albumban egymás mellett voltak

Öveges III. László és Margit

Öveges III. László násznagyként

*Öveges Lászlóné síremléke
a balatonkeresztúri temetőben,
régén. Fotó: Sári Zoltán*

*Öveges III. László és Lászlóné
síremléke a balatonkeresztúri
temetőben, 2016-ban.
Fotó: Molnár László*

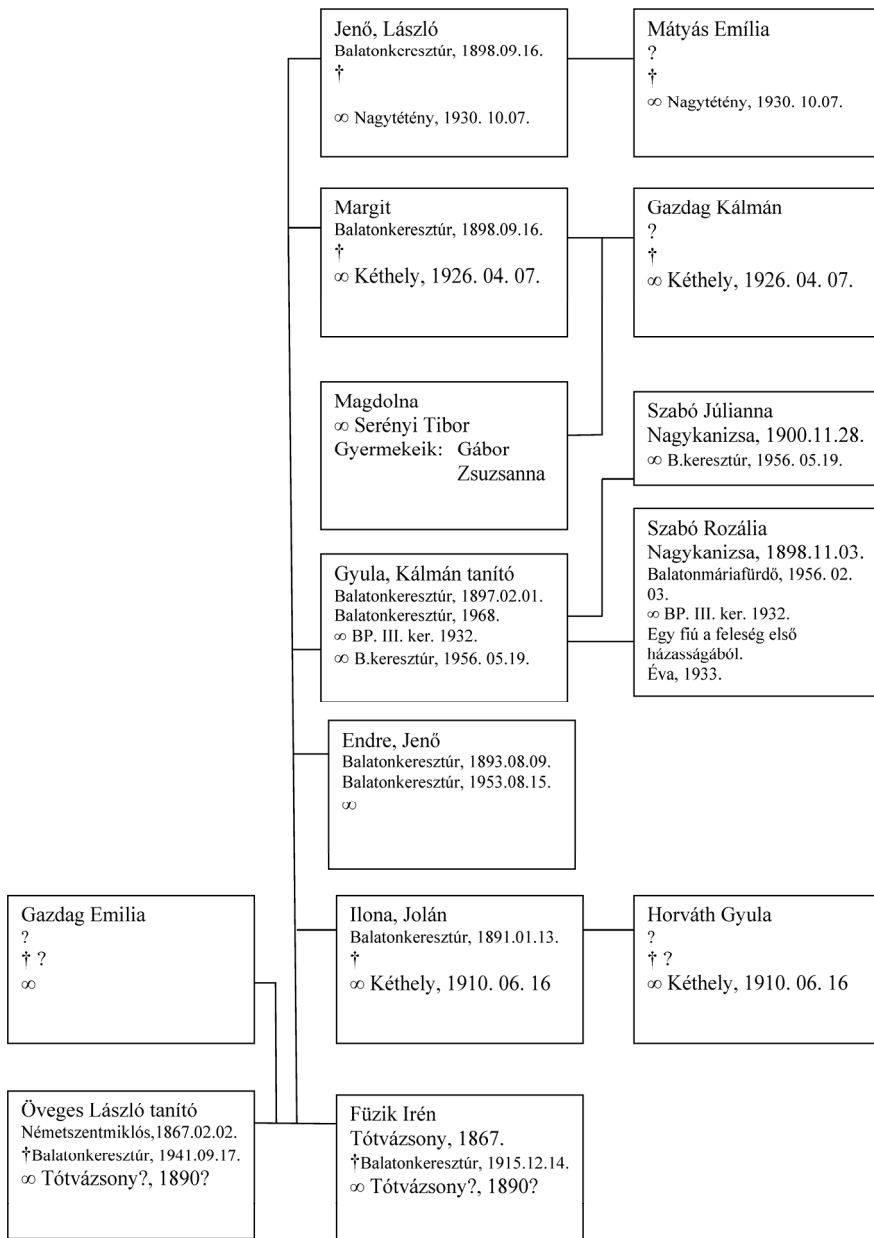
1898 után magához vette özvegy édesanyját.

Öveges III. László 1941. szeptember 17-én reggel fél hétkor hunyt el agyvérzésben, ő is a balatonkeresztúri temetőben van eltemetve, közös sírban első feleségével. Halálát fia, Gyula jelentette be.

Öveges Antalné, Öveges III. László és Füzik Irén, valamint Öveges Gyula sírja egy sorban, egymás közelében található.⁴⁶ Öveges III. László születési dátumát – utólag, a közelmúltban – tévesen írták a síremlékre: 1867 helyett 1897 került rá. (1897 Gyula fia születésének időpontja, feltételezzük, hogy Gyula síremlékére is ugyanakkor vésték a feliratot, és a kőfaragó tévedésből írta el az évszámot.)

Öveges III. László és Füzik Irén gyermekei Balatonkeresztúron születtek. A két lány és három fiú közül Gyula Kálmán lett tanító.

⁴⁶ Oláh Béla közlése 2015.

Öveges Gyula Kálmán tanító

Öveges III. László másodszülött fia⁴⁷ követte édesapját a tanítói pályán. Elemi iskolai tanítói oklevelet a pécsi püspöki tanítóképző intézetben szerzett 1919. június 23-án. 1919. november 25-től 1920. december 20-ig katonai szolgálatát töltötte Csurgón.

1921. január 15-től a balatonkeresztúri római katolikus elemi iskolában állami tanítóként, szeptember 8-tól felekezeti tanítóként dolgozott 1933. április 6-ig.

1933. április 6-án fegyelmissel elbocsátották, mert elvált asszonyt vett feleségül.

Két gyermeket neveltek: a feleség első házasságából született fiút és az 1933-ban született Éva nevű közös gyermeküket.

1933. április 18-tól már a petriventei (Zala megye) állami elemi iskolában helyettesítőként tanított, 1934. július 1-jétől kinevezték állami segédtanítóvá.

1935. augusztus 1-ig tanított Petriventén, ekkor a balatonboglári állami elemi népiskolába ment tanítani, ahol 1937. augusztus 1-ig maradt.

Ezen a napon kezdte meg tanítói tevékenységét Balatonmária-fürdön, mint segédtanító, 1938. június 30. után rendes tanítóvá nevezték ki, és itt dolgozott 1945. június 15-ig.⁴⁸

Béri Ilona az alábbiakat tudja róla: „Az 1920-as években osztálytanító a keresztúri iskolában, de az új plébános és a képviselő-testület [iskolaszék? A szerző] felmond neki, mivel élettársa, a helyi postamester nő, elvált asszony. Később a Balatonmária-fürdő VI. szakaszban létesült állami elemi népiskolában tanított.”⁴⁹

Felesége 1956. február 3-án meghalt.

A rendelkezésünkre álló adatokból látjuk, hogy Öveges Gyula nyugdíjazásáig Balatonmária-fürdön tanítóskodott. Második há-

⁴⁷ Öveges III. László és Füzik Irén 1897-ben Balatonkeresztúron született gyermek, † Balatonkeresztúr, 1968.

⁴⁸ MNL SML Tanfelügyelői iratok M. I. 125. doboz

⁴⁹ Béri Ilona kézirat 9. oldal

zasságkötésekor már nyugdíjas tanítóként szerepel az anyakönyvben.⁵⁰

A második házassága is vihart kavart. Ugyanis felesége halálát követően, alig három hónap múlva, feleségül vette sógornőjét, amiért a falu a szájára vette őket.⁵¹

Öveges Antalné, László és Lászlóné (Füzik Irén), valamint Gyula síremléke egy sorban (b-j) a keresztúri temetőben, 2016-ban.

Fotó: Molnár László

Göntér Gábor tanító

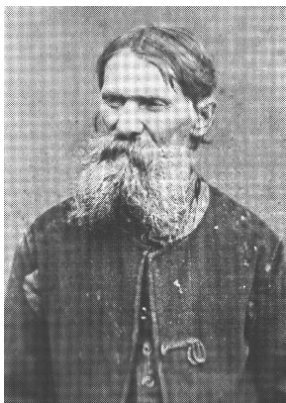
Csömödérben született 1860. május 28-án. Szülei Göntér Ferenc földműves és Horváth Julianna voltak. Öveges Antal veje, Öveges Mária Irma (1861. † 1927.) férje.

Életrajzához adalékkal szolgáltak Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái című műve és Göntér Gábor naplója.⁵²

⁵⁰ Anyakönyvek a Balatonkeresztúri önkormányzatnál

⁵¹ Béri Ilona szóbeli közlése 2015.

⁵² Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp., 1894. III. kötet, 1374. p.

Göntér Ferenc, Göntér Gábor apja

Pákai fiúk, 1870-es évek. Bal oldalt ül: Mendly Lajos, jobb szélen, széken ül: Göntér Gábor

A kép bal oldalán Gönczi Ferenc diáktársaival, 1880. A széken – talán – Göntér Gábor

Elemi iskolába Pákán járt, majd 1873-tól 1877-ig Alsó-Lendvára (Lendava, Szlovénia) járt polgárba. 1877-ben felvették a Budapesti Állami Tanítóképzőbe, teljes állami segéllyel. Az első osztály elvégzése után Znióvárálján (Kláštór pod Znievom, Szlovákia) folytatta tanulmányait, ahol 1882 júliusában kapott tanítói oklevelet. A második elvégzése után Pördeföldén volt nevelő Stern Zsigmond bérlő családjánál, majd Kerkaszentmiklóson (Ma Tornyiszentmiklós) segédtanító volt az elemi iskolában 1879. szeptember 1-jétől 1880. augusztus 14-ig. 1880. augusztus 15-től 1882. október 1-jéig a kisszigeti római katolikus felső népiskola tanítójává nevezték ki. 1882-ben – magánúton készülve – tanképesítő vizsgát tett Znióvárálján, október 1-jétől Náprádfán volt osztálytanító, 1895. szeptember 1-jéig.

1882. november 8-án feleségül vette egykori pákai tanítója, Öveges Antal lányát, Irmát.

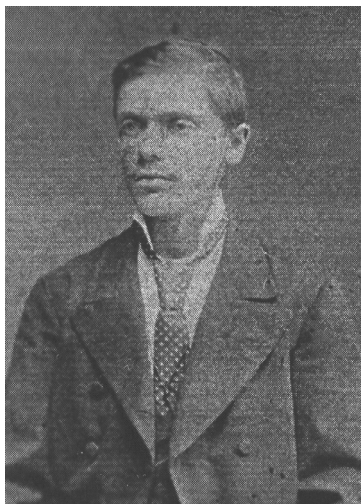
1883 és 1893 közt 5 gyermekük született. Két gyermekének, az 1883. december 28-án született Paulának és az 1885. január 20-án született Emilnek Mendli Károly tanító volt a keresztapja.

Mendl Károly Homonnán is volt tanító, ezt egy családi fényképről tudjuk. 1889 januárjában a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter a zalaegerszegi polgári iskolai ipartanítói állásban véglegesítette.⁵³ (Eredetileg Mendl, majd Mendli, végül Mendlyként írták nevüket.)

Harmadik és negyedik gyermekének Mária Magdolnának, aki 1889. július 22-én született, és Jenőnek, aki 1891. szeptember 6-án született, nem kisebb személyiség, mint a később oly híressé vált kiváló néprajzkutató, Gönczi Ferenc tanító lett a keresztapja. Ötödik gyermekük, Gizella már Náprádfán született 1893. december 24-én.

Göntér Gábor és családja itthagytá Zalát, és 1895 júniusában Kassára költözött, ahova a kultuszminiszter állami elemi népiskolai tanítónak nevezte ki az édesapát. Következő gyermekük, Gyula 1896. március 27-én már ott született. Még további négy gyermekük született: Ferenc 1897. december 16-án, Gábor 1899. december 30-án, Géza 1902. január 20-án és Irma 1903. szeptember 26-án.

⁵³ „Zalamegye” 1889. 01. 13. 2. szám. „Zalamegye” 1889. évi 31. szám. Melléklet.

A fiatal Göntér Gábor

...és Öveges Irma

*Göntér Gábor és családja 1896. (b-j) Állnak: Paula, Göntér Gábor.
Ülnek: Jenő, Emil, Gyula, Göntér Gáborné, (az ölében Ferenc) Gizella*

*Göntér Gábor és családja 1900. (b-j) Állnak: Emil, Gizi, Jenő, Jolán.
A szolgáló ölében Gábor, Göntér Gáborné, Göntér Gábor, Paula.
Elöl ülnek: Feri, Gyula*

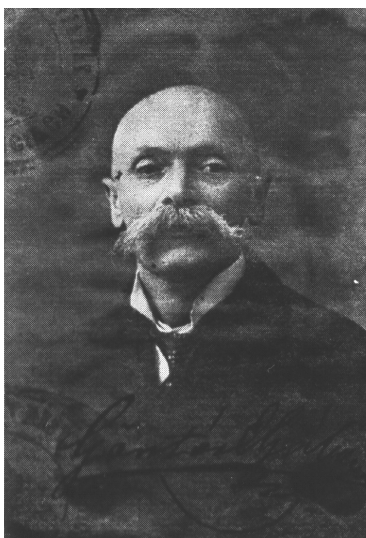
Gábor, Emil, Jenő, Ferenc, Gyula

1910. szeptember 1-jétől igazgatóvá nevezték ki, amit 1920. október 17-ig töltött be.

1917. szeptember 2-án arról panaszkodik naplójában, hogy mind az öt fia katona, kettő a fronton.⁵⁴

1920-ban települtek haza Magyarországra, Tapolcára. 1920. október 18-ától a tapolcai római katolikus fiúiskola beosztott tanítója volt nyugdíjba vonulásáig, 1922 októberéig. 1922. január 2-ától nyugdíjazásáig (beteg)szabadságon volt. (Érelmeszesedés, gyomorbaj.)⁵⁵

Ünnepélyes búcsúztatására 1922. november 22-én került sor.⁵⁶

Göntér Gábor 1920-ban

Göntér Gábor 1920 körül

⁵⁴ Molnár László: Egy derék néptanító Göcsejből – Göntér Gábor naplója. Kézirat.

⁵⁵ MNL ZML VI. 501. Zala vármegyei Tanfelügyelőség iratai 162. doboz

⁵⁶ Tapolcai Újság, 1922. november 26.

*Göntér Gáborné
sz. Öveges Irma,
1915-ben*

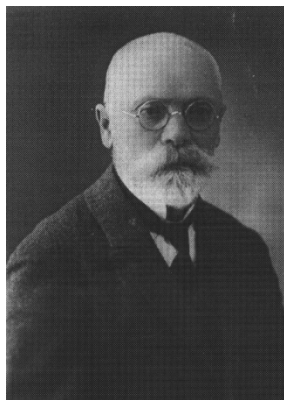
*Göntérné Öveges Irma
sírja a pákai temetőben*

Tapolcán előbb a vasútállomáson, tehervagonban – „vagonváros” – laktak, majd társbérlők lettek egy városi lakásban.

Tapolcai társbérletükben tarthatatlanná vált a viszony, ezért 1923. február 14-én Győr-Révfaluba ment lakni fiához, Gyulához. Ezt 1923 februárjában Emil fiához írt leveléből tudjuk.

Felesége ekkor, 1923 elején még Tapolcán élt Gábor fiánál. Ezt követően Pákára költözött, minden valószínűség szerint Paula lányához. Itt halt meg 1927-ben, és itt is van eltemetve. Nyugshelye édesapja sírja mellett található.

Göntér Gábor, felesége halála után, 1932-ben újra nősült. Tatán halt meg 1940. október 25-én.

Göntér Gábor, 1932.

Munkássága

A tanítók ebben az időben aktívan vettek részt saját sorsuk alakításában, és sokat tettek szakmai irodalmuk kialakításáért.

1895-ben az év (zalai) slágere Göntér Endre (azonos Gáborral, néha így, néha úgy írták a nevét, sőt 1882-ben, esküvőjekor zárójelben az András nevet olvashatjuk az anyakönyvben, ő legtöbbször Endre Gáborként használta) náprádfai tanítónak: „A tanítás művészeti színvonala és a tanítói tekintély” című felolvasása.

(Itt némi zavar van az adatok körül. Mint korábban láttuk, 1894-ben kisszigeti, most '95-ben pedig ismét náprádfai tanítóként említik. A dokumentumokból egyértelműen kiderült, hogy 1880–82 közt volt kisszigeti, 1882–95-ig pedig náprádfai tanító.)

Később is folytatta irodalmi tevékenységét: a Zalavármegyei Évkönyv a Millenniumra (Nagykanizsa, 1896) című kiadványban, 1896-ban „Csertamellék” címmel jelent meg írása. Talán a már említett koma, Gönczi Ferenc hatása készteti ilyen irányú tevékenység folytatására.⁵⁷

Göntér Gábor a tanító testületben betöltött tisztsége, irodalmi tevékenysége folytán sok kollégájával, lapszerkesztővel is kapcsolatba került. Így többek közt Gönczi Ferencsel, aki iskolatársa, barátja és többszörösen komája is volt, és akit részben ő, részben – bizonyítottan – családtagjai, rokonai segítettek göcseji kutatásaiban a kezdetekkor (1890-es évek), de később is, a somogyi betyárvilág anyaggyűjtése során Göntér Gábor veje, a Pákán élő Zolder Károly szolgáltatott számára adatot Patkó Jancsi és társainak Pördeföldén a csendőrökkel vívott csatájáról.

Közeli kapcsolatban volt Novák Mihály tanítóval (1862–1922) a „Zalavármegye az 1848–49. évi szabadságharcban” című kötet szerzőjével, aki hozzá hasonlóan szakmai és szépirodalmi tevékenységet is folytatott.

Göntér Gábor aktívan részt vett a közéletben. Ez elsősorban irodalmi tevékenységben nyilvánult meg. Azon belül is főképp szakmai tartalmú cikkei képezik írásai többségét. Éles szemmel,

⁵⁷ Molnár László: Egy derék néptanító Göcsejből – Göntér Gábor naplója. Kézirat

szociális érzékenységgel reagál mindenre, ami a tanítói hivatásával kapcsolatos. Erre érzékeny idegrendszere alkalmassá is tette. Elkóborol azonban a szépirodalom területeire is, de ezen írásainak száma lényegesen kevesebb. Sőt néhány igen érdekes néprajzi cikke is figyelmet érdemel. Mivel valamennyi írását e munkán belül nem közölhetjük, hadd említsük meg kettőnek a címét: egyik a „A néptanító és a babona”, a másik a már említett „Csertamellék”. Nagyon sok adatot tartalmaznak az általános tanítói testületek gyűléseiről írt tudósításai, így a novai járás köréről, mint később a kassairól. Írásai a kor modorában íródtak. Szépirodalmi műveinek legtöbbje életrajzi indíttatású. Tudósítóként is küldött híreket folyóiratoknak, napilapoknak. Híreit is igyekezett úgy megfogalmazni, hogy a pusztá tényen túl tanulással is szolgáljon az olvasónak. Ezek legtöbbje persze közvetlen környezete kisebb-nagyobb eseményeiről szól. Gyakori szónoka, felolvasója volt a tanítóköri gyűléseknek is.

Szép kort élt meg, közel 100 nyomtatott kisebb-nagyobb írás maradt fenn tőle, de a felvidére való költözés, 1895 utáni csakem fél évszázadban csupán csak 10, az utolsó, melyről tudunk 1903-ban.

Bár publikált írásai megcsappantak, egy naplóban azonban beszámolt életéről 1919-ig.

Hogy jutottam a naplóhoz?

A pákai alapfokú oktatás történetéhez gyűjtve az anyagot igyekeztem összeszedni a plébániához tartozó iskolákról és tanítóikról fellelhető adatokat is.

Öveges József távozása után szünet következett. Nem találtam adatot a tanító személyére. Feltételeztem – mivel ekkor még nagyon keveset tudtam róla –, hogy Göntér Gábor (aki közeli rokonságban állt az Öveges családdal) követte Öveges Józsefet Pákán, mert Náprádfán ekkor már más volt a tanító.

Nem lévén járatos a témában, szerencsés véletlen folytán jutottam el Göntér Gábor unokájához, Göncz Árpádnéhoz, Göntér Zsuzsannához, akitől több fontos életrajzi adatot tudtam meg, és több – számomra ugyancsak fontos – fényképet kaptam kölcsön.

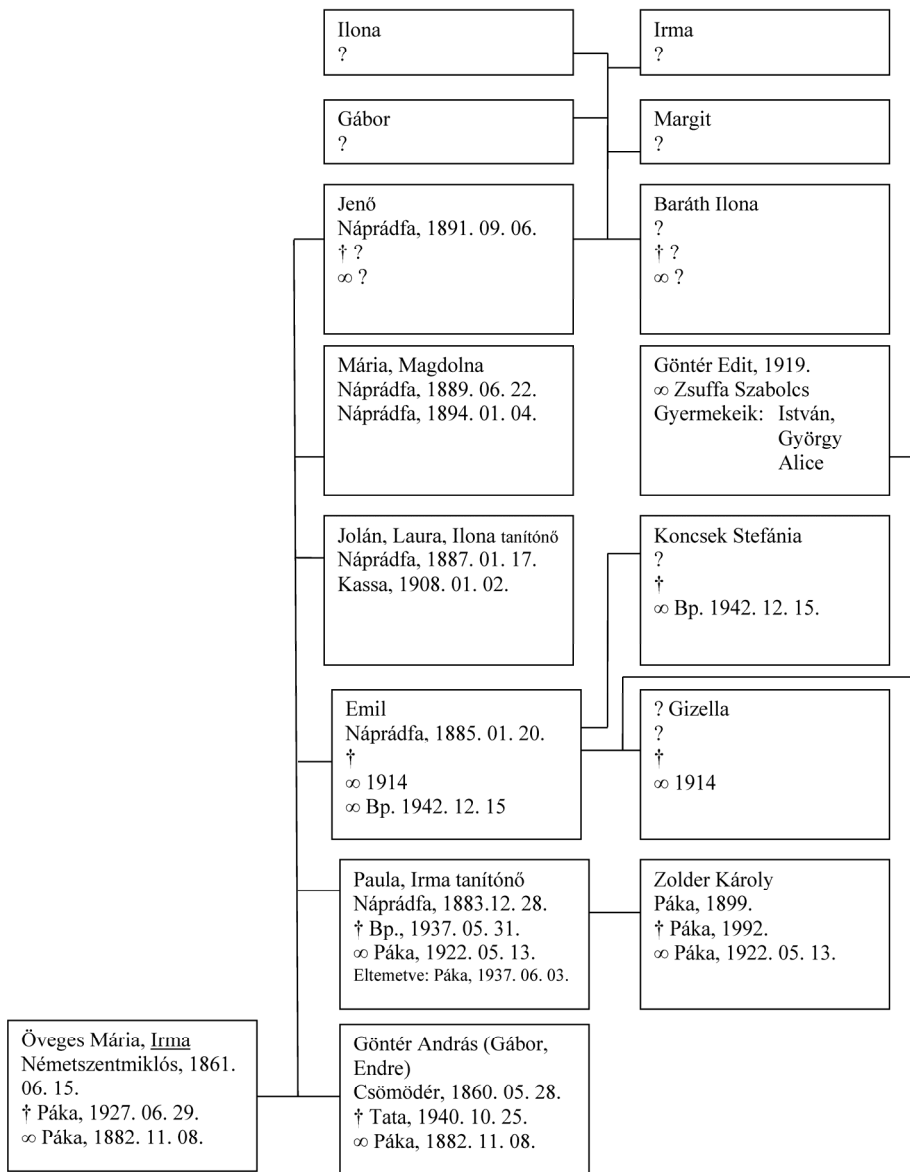
Beszélgetésünk közben megmutatta nagyapja naplóját, egy sötétkék puhatáblájú, nagyvonalas iskolai füzetet, amely 48 teleírt

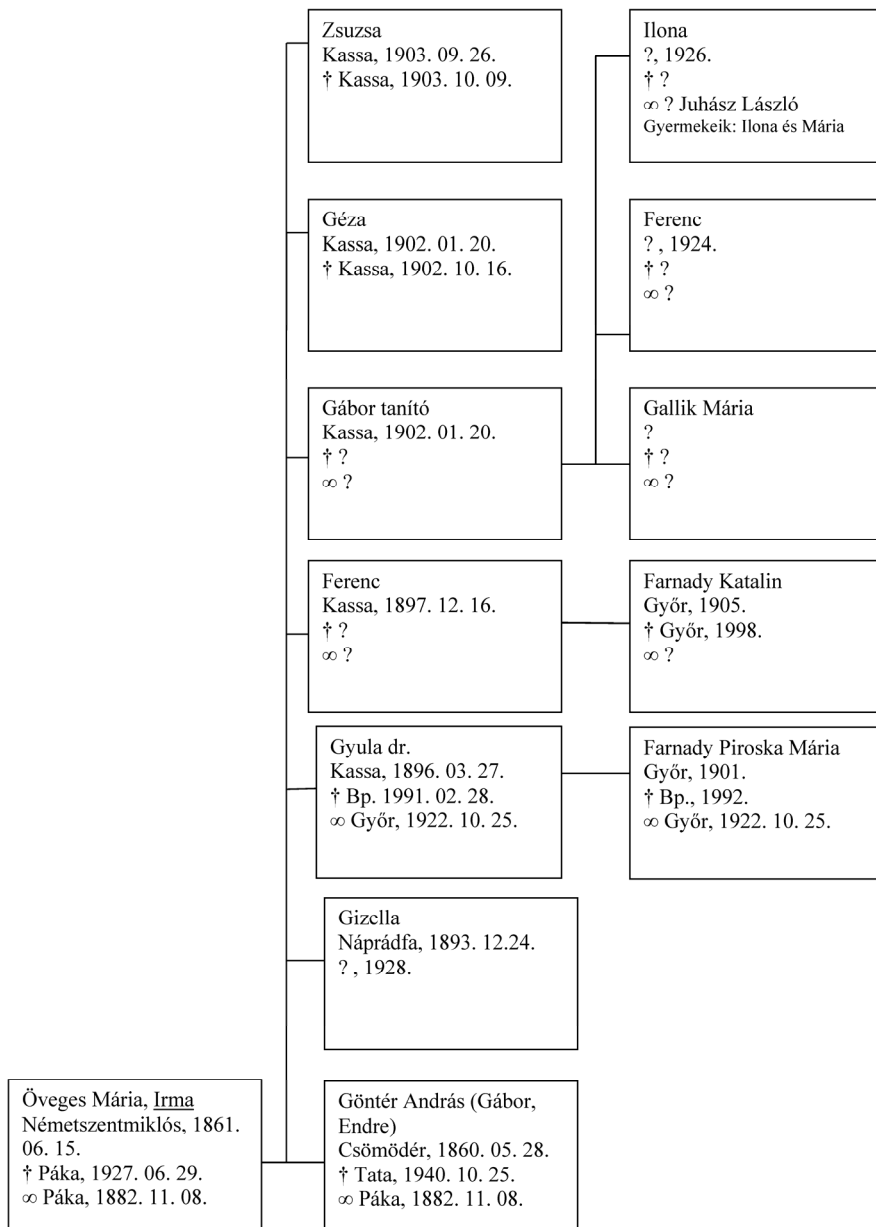
lapot tartalmaz. Kérésemre készségesen hozzájárult annak közléséhez, és több olyan dokumentumot is átadott, melyek kiegészítik, teljesebbé teszik a naplót. Mindezekért most hálás szívvel mondok köszönetet, továbbá Borsos Máriának, Koltayné Zolder Klárának és Mendly Lajosnak, akik fényképek, dokumentumok kölcsönadásával segítették, hogy minél teljesebb képet alkothassak a Göntér családról.

Két részlet a Kassán töltött évek (1895–1920) naplóbejegyzéseiből:

1900. aug. 10. – Öt éve, hogy új életemet megkezdtem. Úgy múlik az idő, hogy szinte észrevétlenül röppen el (...) Erkölcsileg teljesen megvan a nyugalmam, függetlenségem, a tekintélyem: működésemben semmi sem gátol, sőt csak támaszt észlelhetek minden körülményben, e tekintetben Kassa igazán magas színvonalon áll az intelligenciának úgy a figyelmesség, mint a méltányosság szempontjából (amiért is úgy egész közönsége, mint a társadalmának vezetői megérdemlik a dicséretet!).

1912. ápril 11. Az első igazi édes öröm, mely négy év óta megdobogtatta szívemet, s mely némileg urrá lett a benne dúló fájdalom felett... Miniszterem igazgató-tanítóvá nevezett ki. Jól eső tudat, hogy egyszer már a puszta méltányosság szempontja is érvényesült – menten minden „protectiótól”. Persze, csak úgy történhetett, hogy kis tanfelügyelőm (aki a múltban vagy egy évtizeden át testületünkben velem működve, jól ismeri „érdemeimet”) úgy terjesztett föl, hogy engem nem mellőzhettek. Ezzel betelt immár minden vágyam: anyagilag biztosítva gondtalan megélhetésem, (legkisebb gyermekem 12 éves, a legidősebb pedig 29), erkölcsileg pedig elnyertem a megbecsültetés zálogát. Ideje is volt. A nehéz élet nagyon megviselt: fáradt vagyok. Már most munkám csupán a kötelességtudat lelkiismeretes korlátai között leend, de e között megmarad, amíg dolgozni bírok! Vajha jutna még időmből a nyugalom pihenőjének is!...

Öveges Alajos tanító⁵⁸

Működése

Iskoláit édesapja, Öveges I. László keze alatt kezdte, majd a középiskola alsó négy osztályát a győri bencés főgimnáziumban végezte el. Ezt követően két évig segédtanító volt. Az 1852/53-as tanévben – 16 évesen – megkezdte a győri tanítóképző első évfolyamát. A képző elvégzése után előbb Révfaluban volt segédtanító, majd 1856-tól egy évig Péren. Ezt követően Pápára került, az akkor megnyitott leányiskolába. Itt három évig tanított.

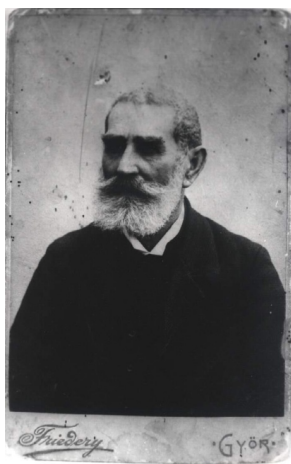
1860-ban Téten lett kántortanító.

1861. február 5-én megnősült Téten, ahol tanított és a 62. házszám alatt lakott.

Felesége Kummer Terézia (Kummer György molnár és Fridrich Anna lánya).

*Kummer Terézia és
Öveges Alajos*

Öveges Alajos

⁵⁸ Öveges I. László és Forstner Magdolna 1837-ben Révfaluban született gyermeke † Győr, 1906.)

Öveges Alajos és neje köztiszteletben állt a településen, amit az is bizonyít, hogy számtalan esetben hívták őket esküvői tanúnak, illetve keresztszülőnek.⁵⁹

A téti iskolába 1865-ben – ezt egy iskolai kimutatásból tudjuk – 177 gyermek járt, akiket a tanító úr egyedül, segédtanító nélkül tanított.

A tanító jövedelme az alábbiakból állt: fizetés készpénzben: 14 forint 24 krajcár, termények pénzben megváltva: 84 forint 11 krajcár, földbeli illetékül: 51 forint 30 krajcár, összesen 149 forint 30 krajcár.⁶⁰

A napi tanítói munka – és a gazdálkodás – mellett a tanítói „tanácskozmányok” jegyzői feladatait is ellátta már Tétre kerülésétől 1865-ig.

*Öveges Alajos képe a
Tanügyi Értesítőben, 1906.*

1874-től, megalakulásától jegyzője volt a Győrvidéki Tanítóegyesületnek.

Az 1879-es távozásáig végzett közéleti tevékenységét a Téten 1880. szeptember 1-jén tartott tanítói gyűlés jegyzőkönyvileg megköszönte.

Gyászjelentésén az olvasható, hogy ő volt a Györmegyei Gazdasági Egylet titkára.

1879-ben Öveges Alajos és családja Pérre költözött, ahol a két tantermes iskolában lett tanító.

Téti állását segédtanítójára, egyben vejére, Katalin lánya férjére: Nemes Ignácra hagyta, aki 1876 óta volt segédtanítója.

⁵⁹ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 20. p.

⁶⁰ Uo. 34-35. p.

Péri életük fájdalokkal teli volt: 1881. szeptember 18-án meghalt Terézia lányuk, 1891. március 9-én pedig Erzsébet.⁶¹

Péren is gazdálkodott, hogy gyermekeinek jobb jövőt biztosíthasson. Kálmán és József fiait nevelte és taníttatta, hogy a családi példát követve ők is tanítók legyenek. A tágabb család összekötő kapcsa is ő volt: segítette a rokon gyerekek tanítói pályára kerülését, elhelyezkedését. Mindemellett tankönyveket is írt. Egyik címe „Kis földrajz”, a másiké „Magyarok története”.

Az idős Öveges Alajos

Mindkettő kötelező tankönyv lett a győri egyházmegye katolikus iskoláiban.

Családja és környezete szerette. Ezt azzal fejezték ki, hogy közvetlenül, kedveskedve „Lujzi bácsi”-nak szólították.⁶²

1895-ben munkája elismeréseként „Tanügyi Emlékérmet” kapott, és két alkalommal pénzjutalomban is részesítette a miniszter.

1879-től 1901-ig, vagyis 63 éves koráig tanított Péren. Ekkor adta át helyét legkisebb fiának, Józsefnek.

A következő évben: 1901. március 3-án, házasságuk 41. évében elveszítette feleségét. 47 évi tanítói és 22 évi péri szolgálat után vonult nyugalomba, és Győrbe költözött. Itt is halt meg 1906. június 17-én, 69 éves korában, hosszú szenvedés után. Végso akarátának megfelelően a péri temetőben, felesége és lányai mellé temették. Öveges Alajos péri sírján nevét Üveges-ként írták. Ez egyébként előfordult fiával is később Pákán, ahol Öveges József nevét, István fia születésekor, szintén Üvegesként írták be az anyakönyvbe.

⁶¹ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 22. p.

⁶² Uo. 23-24. p.

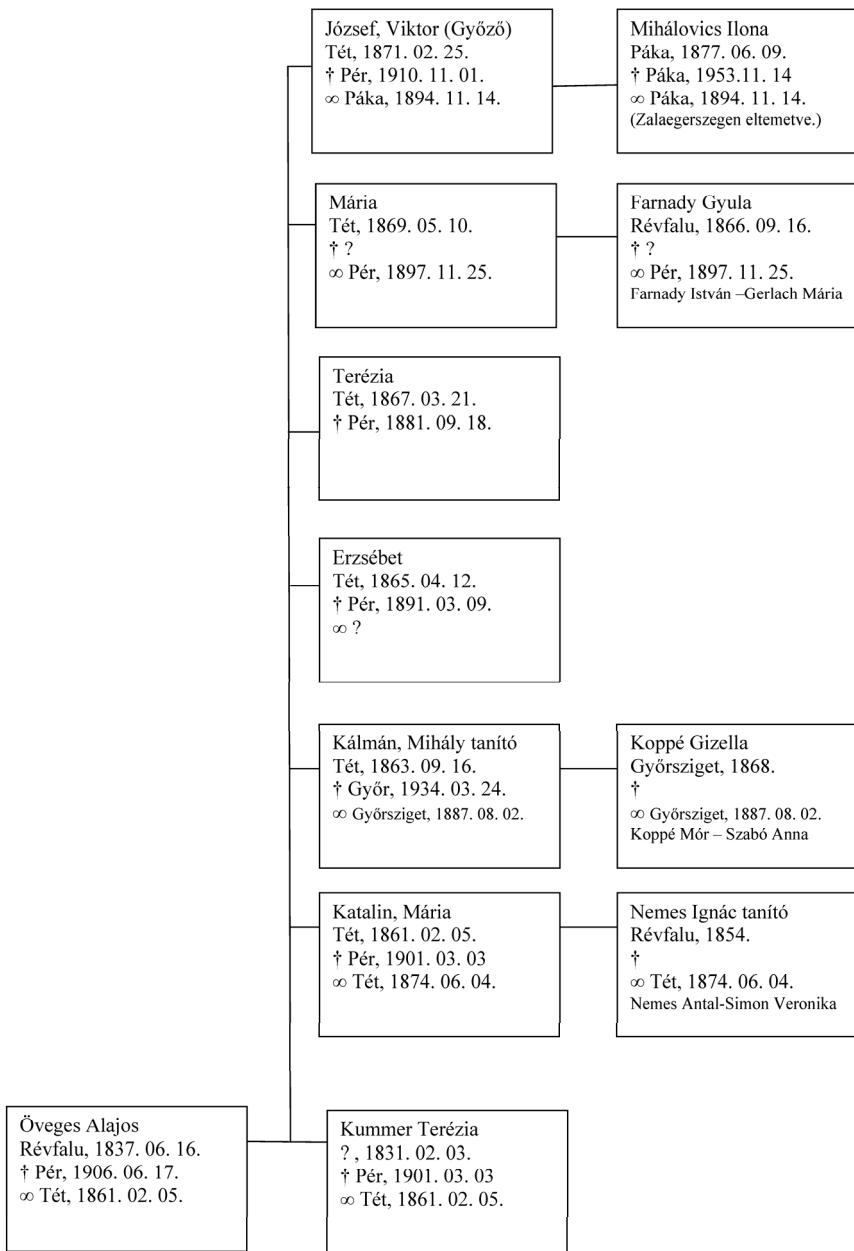

Az Öveges család sírja a péri temetőben. Fotó: Takács Eszter

Leszármazottai

Öveges Alajos és felesége, Kummer Terézia hat gyermeke közül Kálmán Mihály és József Győző lett tanító (róluk külön fejezetek szólnak), nővérük, Katalin Mária pedig tanítóhoz, Nemes Ignác-hoz ment férjhez. Mindegyikük leszármazottai közül sokan lettek tanítók.

Öveges Katalin Mária és Nemes Ignác gyermekei közül Nemes Károly és Kálmán igazgató tanító lett. Vejük, Major Zoltán tanító, majd igazgató lett Hahóton, fia szintén tanár lett. Az ő leszármazottai, menyei szintén tanítanak, napjainkban is.

Öveges Kálmán⁶³

Működése

Iskoláit édesapja, Öveges Alajos keze alatt kezdte Téten. 1876 szeptemberétől Skultéty László magán fiúiskolájában folytatta tanulmányait Győrben.

A tanítóképző első évfolyamára az 1877/78-as tanévben kezdett járni Győrben. Jól tanult. Tanulmányait 1881 szeptemberében fejezte be. A jegyzőkönyv szerint ekkor már ötvenévi tanítóként szerepelt.

A 28 fő jelöltből ketten vizsgáztak jelesre, egyikük Öveges Kálmán volt.⁶⁴

A képző elvégzése után szinte lehetetlen kideríteni, hogy hol kezdte pályáját.

„Segédtanítóként tevékenykedett Csanakfalun, majd 1881-től 1884-ig Öttevényen, a római katolikus elemi iskolában. Itt nagybátyja, Öveges László volt a főnöke. 1885 szeptemberében került Győrbe, a győrszigeti állami népiskolába, segédtanítónak.”⁶⁵ Ez az iskola a győri tanítóképző gyakorlóiskolája volt. A győrszigeti iskolát 1885-ben a község átadta az államnak. Az új segédtanítóról tudjuk, hogy az 1887/88-as tanévben a 60 fő első osztályt tanította a számtan, írás, magyar olvasás, beszéd- és értelemgyakorlat, valamint a vallás tananyagára.

1887. augusztus 2-án oltárhoz vezette a 19 éves Koppé Gizellát a Győr-szigeti templomban. Házassági tanúik: Öveges László ötvenévi kántortanító és Szabó Kálmán tanító – a menyasszony nagybátyja –, aki ekkor a Sopron megyei Kapuvárhoz közeli Öntésmajor uradalmi iskolájának tanítója volt.⁶⁶

⁶³ Öveges Alajos és Kummer Terézia gyermeke (1863. † 1934. Koppé Gizella 1868. † Győr, ?). Anyakönyvezett neve: Öveges Kálmán Mihály

⁶⁴ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 40. p.

⁶⁵ Uo. 22. p. Eredeti: Major Katalin: „A katolikus tanítók atyja” – Öveges Kálmán élete és munkássága. Győr, 1995.

⁶⁶ Győrszigeti plébánia házassultak anyakönyve 1887/13. sz.

A fiatalok lakása a Györsziget, Vásár tér 2. szám alatti emeletes bérház volt. Itt születtek első gyermekeik.

Öveges Kálmán később megvált iskolájától és az újonnan létrehozott tanítóképzési gyakorlóiskola tanító állását pályázat útján elnyerte. „1893-ban Zalka János püspök Öveges Kálmánt választotta a gyakorlóiskola tanítójának.”⁶⁷

Az új munkahellyel együtt új lakása is lett a családnak Győrben az Apáca utca 16. szám alatt, amit béreltek.

Ebben a lakásban működött 1902-től a saját kiadású pedagógiai szaklap szerkesztősége is.⁶⁸

Az iskolások mellett Öveges Kálmánnak a tanítójelöltekkel is foglalkoznia kellett.

Az 1894/95-ös tanév második felétől a rajz tanítását a képző mind a négy évfolyamán átvette. Ezért heti óráinak száma 30-ra emelkedett. A rajztanításról szakmai cikket is publikált.⁶⁹

Feltételezések szerint már Györszigetre kerülésétől fogva oktatót rajzot az ipari iskolában. Itteni tevékenysége során elkészítette és kiadatta a Módszeres rajzfüzetek című munkáját.⁷⁰

Az 1899/1900-as tanévtől a tanítóképzősök részére önképző kört, az ún. Munkácsy-kört szervezett.

1914-ben a tanítóképzői és a gyakorló iskolai rajztanítást két külön személyre bízták.

Jelentős közéleti, közírói tevékenységet is folytatott. 1905-ben megalakult a Győregyházmegyei Római Katolikus Népnevelési Egyesület, melynek jegyzője lett. Célkitűzésüket 1911-ben így fogalmazták meg: „... a nm. püspökkar és a kath. Tanítóság között közvetítő szerv gyanánt szolgálni...” Az egyesületben jelentős munkát végzett, amelynek eredményeként hamarosan ő lett az egyesület elnöke.⁷¹ Gyakran szállt síkra írásaiban a tanítók életkörülményeinek javításáért: fizetésükkel, nyugdíjkérdésükkel, segélyezésük problémáival, üdültetésükkel kapcsolatban.⁷²

⁶⁷ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 30. p.

⁶⁸ Uo. 135-136. p.

⁶⁹ Uo. 50-57. p.

⁷⁰ Uo. 60. p.

⁷¹ Uo. 80-83. p.

⁷² Uo. 77. p.

1913 januárjában meghalt kisebbik lánya, Erzsébet (Pötyi). Az-
tán jött a háború.

Öveges szinte azonnal gyűjteni kezdett a háború kárvallottjai-
nak megsegítésére. Aztán az ő családja is ebbe a sorba került,
elesett a fronton tüzérként szolgáló Emil fia.

A csapás megviselte és aláásta egészségét.

Gyógyulása elősegítésére a püspök hat havi betegszabadságot
engedélyezett számára 1919. szeptember 2-től 1920. január végé-
ig. Visszament tanítani, de egészségi állapota miatt egyre több-
sör kellett helyettesíteni. 1924-ben nyugdíjba vonult.

Egy kertes családi házba költöztek, ahol a kertészkedés töltötte
ki a mindennapjait. Még tíz évet adott neki a gondviselő. 1934.
március 24-én halt meg.⁷³

Síremlékét, melyet Felsőőri Fülöp Elemér szobrászművész ké-
szített 1936 júniusában, nagy tömeg jelenlétében leplezték le.

Publikációs tevékenysége

Már ifjú korában munkatárs volt a Hazánknak és helyi lapoknak.
1902–1906 közt szerkesztette és kiadta a Győregyházmegyei
Katolikus Tanügy című lapot. 1902. január 1-jétől július 31-ig
főmunkatársa volt a Dunántúli Hírlapnak. 1911–1914 között
szerkesztője volt a Győregyházmegyei Tanügy című lapnak.
1924–28 között a Nemzetnevelés című országos lap szerkesztője.

A Nemzetnevelés fejléce (1928)

⁷³ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 145-148. p.

1928-ban a „Hangya” Fogyasztási Szövetkezet által indított Győri Piac szerkesztője. Számtalan cikk, szakmai tanulmány szerzője.⁷⁴

Tudjuk azt is, hogy több iskolai tankönyvet is írt, köztük egy fizikai kísérleteket tartalmazót is, amivel példát adhatott hírnévre szert tevő unokaöccsének, Öveges Józsefnek.

A fiatal Öveges Kálmán és három testvére. Kálmán mögött áll József, a későbbi professzor édesapja

⁷⁴ Dr. Varga József: Öveges Kálmán. Győr, Hazánk Kiadó, 2008. 63. p.

Öveges Kálmán és családja, 1903.

Öveges Kálmán, az ifjú tanító

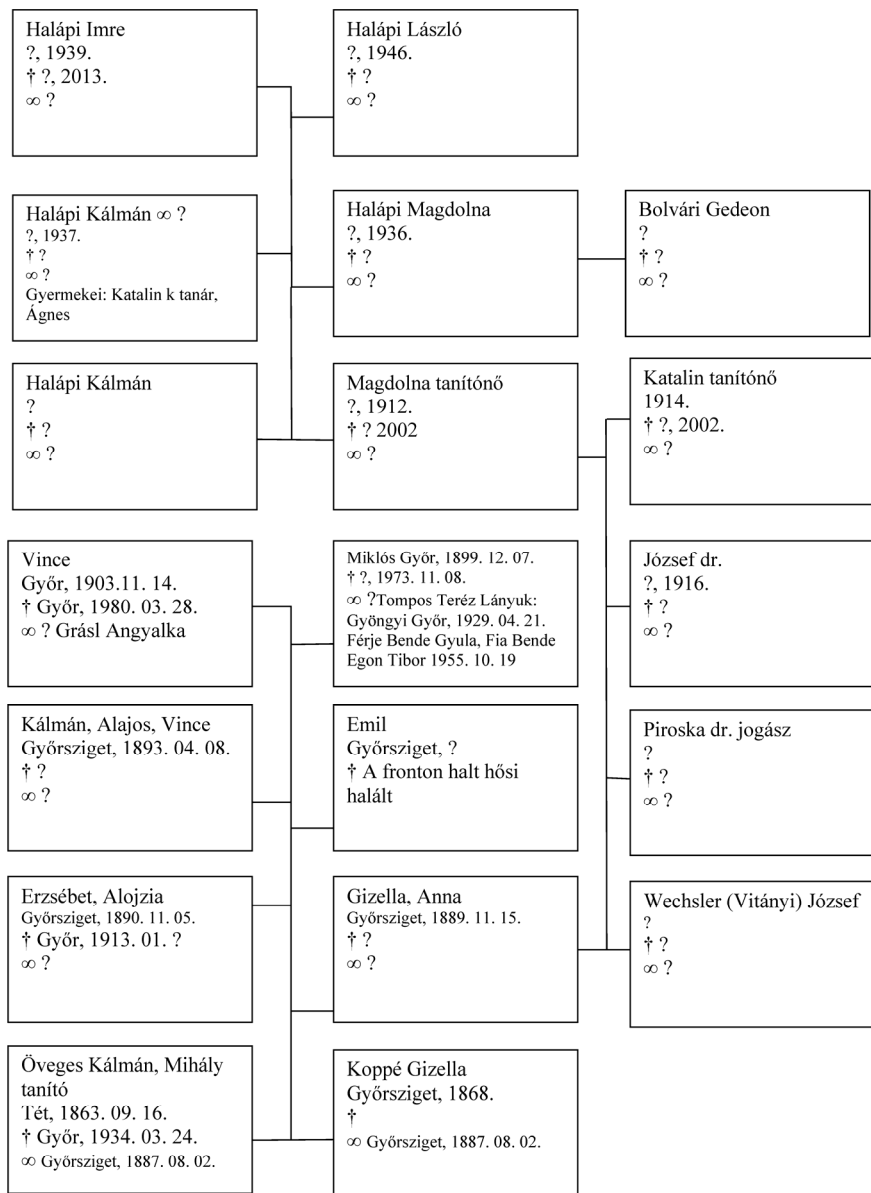
A szakma elismert alakja

Haller József igazgató és Öveges Kálmán tanító diákokkal

Öveges Kálmán síremléke

Leszármazottai

Öveges Kálmán és Koppé Gizella 6 gyermeke (két lány és négy fiú) közül ketten, Erzsébet Alojzia és Kálmán lettek tanítók. A másik lánynak, Öveges Gizella Annának a leszármazottai közül többen tanítók lettek. A négy fiú közül Miklósnak tudunk utódáról, ő Öveges Angyalka, aki 1929-ben született. Öveges Angyalka a Győri Állami Tanítónőképzőben végzett. Sokáig tanított Szerecsenyben, majd ezt követően Győrben. 2016-ban Győrben élt, és úgy tudta, ő az utolsó élő Öveges.⁷⁵

Öveges József Győző

Működése

Öveges Alajosnak, a péri iskola tanítójának fia, Öveges József Győző⁷⁶ lett az 1894. január 10-én elhunyt Öveges Antal utóda Pákán. A pontos időpontra nem találtunk utalást, sem a Historia Domusban, sem az anyakönyvekben, illetve Göntér Gábor naplójában sem.

1894. november 14-én vezette oltárhoz Pákán Mihálovics Ilo-nát, a pákai orvos 17 éves lányát. (Mihálovics Ilona családjáról külön fejezetben emlékezünk meg.)

Pákán a római katolikus iskolában lévő tanító lakásban laktak a Páka, 67. szám alatt. Ma Kossuth u. 49.

Házasságukból született – majdnem pontosan egy év múlva – 1895. november 10-én fiuk, József, a későbbi Öveges professzor.

Öveges József Győző 1899 nyarán Pákáról az ugyancsak pákai plébániához tartozó náprádfai iskolába költözött családjával, ahol a házassági tanújaként szereplő Göntér Gábor helyébe lépett.

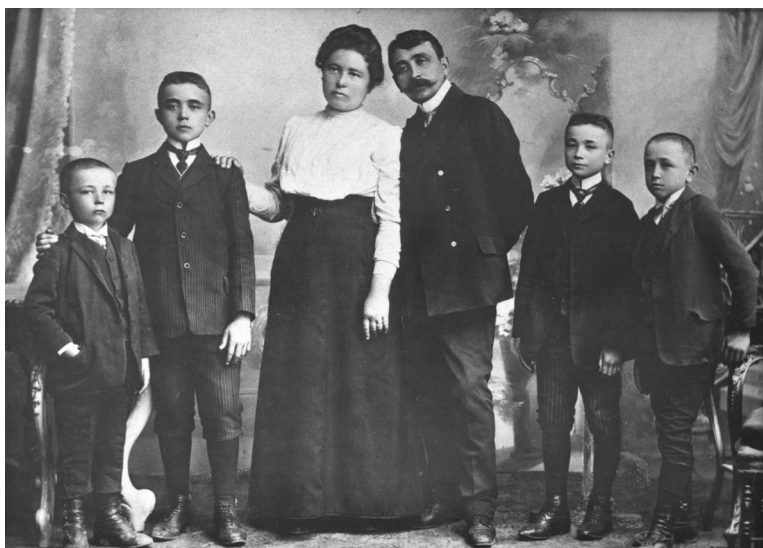
⁷⁵ Bende Gyuláné közlése telefonon, 2016.

⁷⁶ Öveges József Győző (másutt: Viktor). Szülei: Öveges Alajos és Kummer Terézia. Tét, 1871. február 25. † Pér, 1910. november 1. † Mihálovics Ilona Páka, 1877. június 9. † Páka, 1953. november 14.

1901-ben Péren nyugdíjba vonult az édesapja, Öveges Alajos. A megüresedett állást többek közt fia, József is megpályázta. Valószínűleg édesapja huszonkét évi péri szolgálatának eredményeként 11 jelentkező közül ő nyerte el az állást.

Öveges Alajos életrajzában azt olvashatjuk, hogy 1900-ig tanított Péren, akkor adta át helyét legkisebb fiának, Józsefnek.

Ezzel szemben tudjuk, hogy Öveges József csak 1901 őszén vehette át apja helyét Péren, mert 1901. szeptember 4-én még temetett Szentpéterföldén, a pákai plébánia filiáján, mert ebben az időben a plébánosok, illetve káplánok csak a plébánia székhely-községében temettek.

Az Öveges család: (b-j) Béla, József, Öveges Józsefné, Öveges József, István és Ede. Pér, 1910. Fotó: Tóth Tibornétól

Öveges József viszonylag rövid ismeretség után feleségül vette a helyi körorvos lányát, Mihálovics Ilonát. Nem tudjuk, Öveges József korábban járt-e nagybátyjánál, és ismerte-e a lányt.

1901-ben Öveges Alajos nyugdíjba vonulásakor fia, Öveges József Győző, aki akkor már Náprádfán (ma Gutorfölde falurésze) tanított, megpályázta és 11 jelentkező közül el is nyerte a péri tanítói állást. Öveges József Győző fiatalon, 1910-ben itt halt meg.

Péren a család nem tudott igazán gyökeret verni. Az apa halála miatt nehéz anyagi helyzetbe került család Győrbe költözött.

Az állás elnyerésében közrejátszhatott az is, hogy zeneileg nagyon művelt volt, több hangszeren is játszott, és nagyszerűen orgonált, ami kántori tevékenysége miatt fontos volt. A családban úgy tartják, hogy a legtehetségesebbek közé tartozott, de képességei kibontakoztatásában betegsége és korai halála megakadályozta.

A feleség, Mihálovics Ilona később gyakran emlegette férjét unokáinak. „*A világon a legszeretőbb férj és a legjobb édesapa volt.*” Mivel november 1-jén halt meg, nem csak a temetőben sírjánál, hanem otthon is mindig gyűjtött gyertyát emlékére. Ezt később Pákán is mindig megtette, már csak azért is, mert Pérré nem volt lehetősége elutazni a megemlékezés céljából.⁷⁷

Édesapja haláláról az alábbiakat írta Öveges professzor 1977-ben: „*Élt 38 és fél évet. Pozsonyi kórházban halt meg, paralízisben. (Ekkor péri tanító volt.) Már betegen utazott Győrből az abdai tanítónő rokonokat meglátogatni. De a vonat a határállomásig (Hegyeshalom) vitte. Itt kiszállott, a vasúti vendéglőben ült, a számlát kifizetni nem tudta, mert elég pénze nem volt. Megverték, óráját elvették... kórházba került 1910 tavaszán.*

A következő év őszén drága Édesanyánk a négy gyermekkel és 33 korona 33 fillér havi nyugdíjjal Győrbe költözött, hogy tanítathasson bennünket. ...”⁷⁸

Leszármazottai

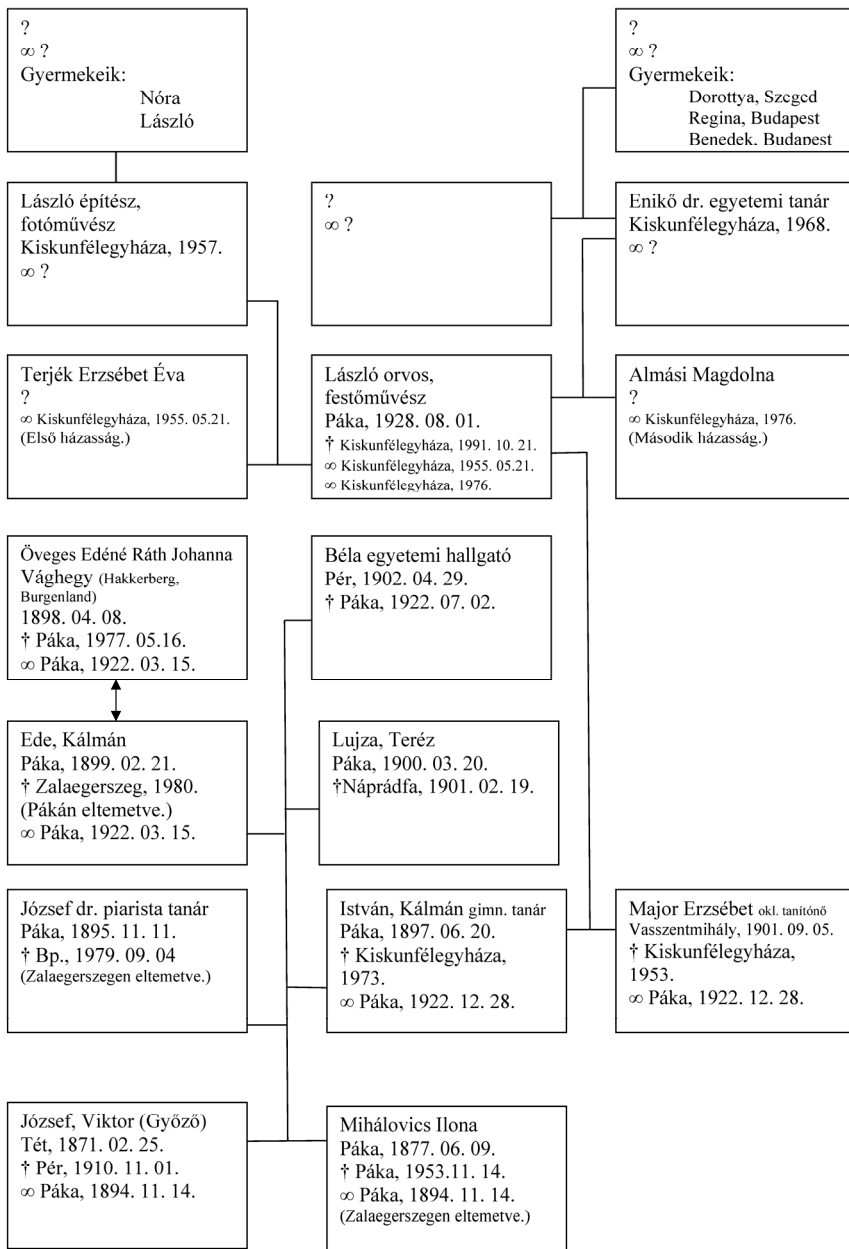
A fiatalon, 38 éves korában elhunyt Öveges József Győzőnek öt gyermeke közül ketten lettek tanárok. A legidősebb, Öveges József piarista tanár (rőla külön fejezet szől) és egyben a család országosan ismert tagja lett.

Ugyancsak tanár lett István Kálmán, aki Kiskunfélegyházán volt középiskolai tanár.

Ede fiuk ugyan nem lett tanító, de leszármazottai közül többen is tanárok lettek.

⁷⁷ Tóth Tiborné közlése 2017.

⁷⁸ Géppel írt, kézzel javított családfa. Bp., 1977. január 8. Fénymásolat.

A Mihálovics családról

Mielőtt a család országosan ismertté vált tagjáról, Öveges József-ről szólnék, értehetővé kell tenni kötődését Pákához.

Öveges József családjának erős pákai kapcsolatát, kötődésüket egyrészt kényszer szülte, másrészt erős az eszmei, érzelmi kapcsolat is.

A család anyai, Mihálovics ágának megismerésére a fellelhető dokumentumok alapján lehetőségünk van.

Mihálovics István, Öveges József nagyapja Zánkán született. A professzor visszaemlékezése szerint iparos családból. (Ezt látszik erősíteni, hogy a Zánka környéki molnárok közt szerepel egy Mihálovics Lajos nevű, aki 1855-ben Tagyonban volt molnár legény, és egy Mihálovics József nevű, szintén molnár, akit 1858-ban Henyén (Balatonhenye) szabadítottak fel.⁷⁹

Mihálovics István születésének helyére és idejére vonatkozó adatnak azonban sem a római katolikus (Balatoncsicsó), sem a református anyakönyvben (Zánka) nincs nyoma.

Zánkára, mint születési helyére, halálakor a pákai római katolikus plébánia meghaltak anyakönyvébe tett bejegyzés utal.⁸⁰

Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy Béla fiuk születésekor Vérkút, Ilona lányuk születésekor pedig Csicsó (Balatoncsicsó) szerepel az apa születési helyeként.⁸¹

Azt tudjuk, hogy édesapját Sándornak, édesanyját Viola Annának hívták, és ő Vérkúton született.⁸²

Orvosi működéséről nem találtunk hivatalos adatokat, csak a családi legendárium említ néhányat.

Van viszont róla egy fénykép, amely egyetemi hallgató korában ábrázolja.

Felesége, Zsilinszky Borbála (Öveges professzor nagyanyja) 1845-ben született, és 1927-ben hunyt el. Tudjuk róla, hogy a

⁷⁹ Molnár László: Vízimalmok Zalában. Kézirat 163. old (Henyei malom 1858.), 363. old (Tagyon, 1855.)

⁸⁰ Páka Rk. Plébánia meghaltak anyakönyve 1892/218.

⁸¹ Páka Rk. Plébánia Kereszteltek anyakönyve 1874/110 és 1877/113.

⁸² Tóth Tiborné szóbeli közlése, 2017

zalaegerszegi, jómódú Zsilinszky vendéglős lánya volt, jelentős hozománnyal. A menyasszony családjának Zalaegerszegen a vasútállomással szemközi utcák egyikében volt családi házuk, amit az államosításkor elvettek tőlük.⁸³

Pákán a templom mellett vettek meg egy régi boronaházat, amelynek helyén építették fel – a feleség hozományából – azt a szoba-konyhas házat, amely egyúttal a rendelő is volt.

Mihálovics István egyetemi hallgató korában

⁸³ Tóth Tiborné szóbeli közlése, 2017.

Mihálovics István háza, amely egyben rendelő is volt. A kép az 1920-as években készülhetett. A kép jobb szélén Öveges József áll

Öveges József nagyapja háza előtt

Öveges Józsefné (Mihálovics Ilona) a házuk mellett lévő szentháromság szobornál az 1950-es években

*Mihálovics István, felesége és fia síremléke a pákai temetőben.
Fotó: Molnár László, 2016.*

Öt gyermekük született: Hermina Anna (1869–?). István Béla Lajos Ferenc (1872–1873), aki talán azonos a családi síremléken szereplő: „Pistika 1870–1871” nevű gyermekkel, mert a kövön látható dátumokon kívül rá vonatkozóan semmilyen adatot nem találtam sem a keresztek, sem a halottak anyakönyvében, csupán szülei sírkövén szerepel, és születése és halála időpontja csak tévesen került a sírkőre. Ezt látszik bizonyítani, hogy következő fiuk a Béla (1874–?) nevet kapta. A síremlékek az 1920-as években készültek, így talán érthető a tévedés. Öveges professzor édesanyja, Mihálovics Ilona (1877–1953) volt a legfiatalabb.

Ilona testvérei további sorsára vonatkozóan semmilyen ismeretünk nincs.

Öveges József szociális érzékenységét Mihálovics nagyapjától örökölhette, az ő humánusának emléke szájról szájra öröklődött a családban.

Mihálovics nagyapa rendelője a családi ház szobája volt. Nagyon szeretett szőlőjünkben dolgozni, ahol ugyanolyan boronából készült, zsúpos pincéjük volt, mint akármelyik szomszédjuknak. Azért, hogy bármikor elérhető legyen, a házuk udvarán álló fára egy rudat erősített, amire beteg érkezésekor egy „zászlót” húztak fel az otthon lévők, amit ő pincéjüktől könnyen megláthatott, mert akkor még nem takarták el a kilátást fák, csak szőlők és szántóföldek határolták a falut.

Betegei legtöbb esetben nem tudtak fizetni, mert nem volt pénzük, ezért a tartozást felírta egy fekete keményfedelű füzetecskébe. Halála közeledését érezve ezt a füzetet széjjeltépte és elégette, ezzel eltörölve az összes adósságot.

Még egy kiemelkedő jócselekedetéről is tudunk. Magukhoz vettek egy távolabbi vidékről ideérkező fiút, aki csak a keresztnévét tudta: Ferenc. Egy életet élt le a családnál; végezte a ház körüli munkákat, ellátta az állatokat és dolgozott a szőlőben. Halála után a család tisztességgel eltemette, kő síremléket is állítottak emlékére, amelyen ez olvasható: Ferkó bácsi.

A síremlék a temető bejárat közelében, a temetői főút jobb oldalán található, és az Öveges család leszármazottai mindenszentekkor az ő sírján is elhelyezik a megemlékezés virágait, és gyertyát gyújtanak emlékére.⁸⁴

Mihálovics István testvére, Ferenc (? , 1847 – Lenti, 1910. ∞ Ambrus Borbála 1850, Lenti 1933.) követte fivérét, és ő is a környéken telepedett le, valószínűleg lányával és családjával élt. Az ő családjáról viszont bővebb ismereteink vannak.

Irma nevű lánya (? , 1876–1940) Sári Mihály (? , 1875 – Lenti, 1945) csendőrhöz ment feleségül. Négy gyermekük született: Ferenc, János, István (1907–1930) és László.

⁸⁴ Tóth Tiborné közlése, 2016.

Ferenc Sármelléken született, ahol édesapja éppen szolgált. Majd Csesztregre kerültek. Sári Mihály Lentiben épített házat (ma Deák Ferenc u. 16.).

Ferenc fiuk az Esterházy hitbizomány Lenti fűrészüzemének volt igazgatója, hercegi tanácsos címmel. Ő volt Öveges Ilona és Tóth Tibor egyik házassági tanúja. (Ekkor üzemi felügyelő volt a titulusa.)⁸⁵

Öveges József professzor

Testvérei és azok leszármazottai

Öveges István, Kálmán (Páka, 1897. augusztus 20. † Kiskunfélegyháza, 1973. ∞ Páka, 1922. december 28. Major Erzsébet tanítónő).

*Baka Margit, Öveges István, Baka Ilona, Baka Mária,
Kemenes Margit (Manci)*

⁸⁵ Sári Zoltán Lenti közlése (2014), és az általa átadott családi síremlék fotójának adatai

Öveges István 1913-ban és 1914-ben a pannonhalmi Szent Benedek Rend Győri Főgimnáziuma ötödik, illetve hatodik osztályában tanult.⁸⁶

A gimnázium után tanári pályára lépett. Arra vonatkozóan, hogy ebbéli tanulmányait hol végezte, nincs adatunk. 1922-ben, házasságkötésekor főgimnáziumi tanár volt Sárbogárdon.⁸⁷

A kiskunfélegyházi Móra Ferenc Gimnázium adatai szerint 1923–1957 közt volt a gimnázium tanára. 1933-tól „rendes tanár”, 1933–34-ben világi és egyházi ének tanár. 1934-től latint és történelmet tanított.

Major Erzsébet, 1922.

Öveges István, 1922.

(A ceruzarajzokat Kötsei Krip Gyula készítette Pákán, 1922. július 11-én. A rajzok Tóth Tiborné tulajdonában vannak.)

⁸⁶ csaladfa.faczan.hu Eredeti: Szent Benedek Rend Győri Főgimnáziuma iskolai értesítője 1913, 1914.

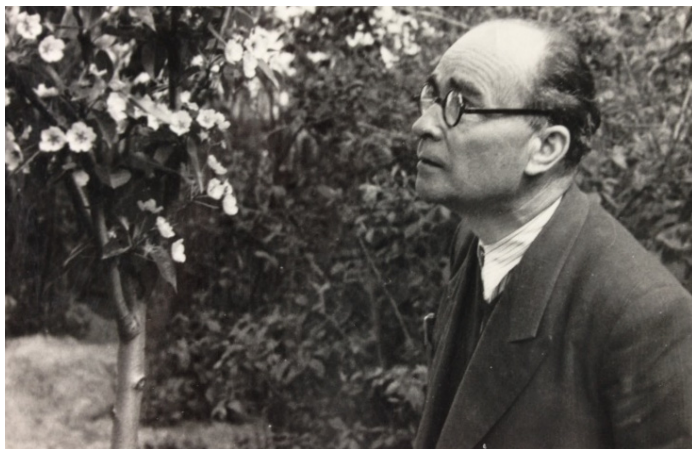
⁸⁷ A pákai plébánia házassultak anyakönyve 1922/88.

Egykori diákja, Takács Éva (1949–1953 közt a gimnázium diákja) visszaemlékezése Öveges Istvánra:

„Első órán kiderült, hogy szigorú, de igazságos. Bizonyítékom erre, hogy már akkor ki akart térdepeltetni. Mosolyogni keveset láttuk – mind a latin, mind a történelem órán. Igazságérzetével magához vonzotta a diákokat. Rájöttünk, hogy milyen értékes ember. Szeretetünk egyre fokozódott iránta. Az ő mondása: *„Csak nyugodtan puskázzatok, mert ahhoz bizonyos intelligencia kell, de ha valakit elkapok, annak Isten legyen irgalmas!”*⁸⁸

Kedves, szeretetre méltó egyéniség lehetett, mert unokája, Öveges László „Pistikének” hívta, és a mai napig „Pistikeként” emlegeti.⁸⁹

„*Öveges István Kiskunfélegyházán a Móra Gimnáziumban volt tanár, Klasszika-filológia, latin szakon. Az ötvenes években erre nem volt kereslet, így történelmet tanított. (Én is a diákja voltam.) Azt tudom, hogy korán nyugdíjba küldték, és hirtelen (embólia) halt meg.*”⁹⁰

Az idős Öveges István

⁸⁸ Dr. Héjjas Zoltán, a kiskunfélegyházi Móra Ferenc Gimnázium igazgatójának írásbeli közlése.

⁸⁹ Öveges László főépítész Kecskemét szóbeli közlése, 2014.

⁹⁰ Dr. Öveges Lászlóné sz. Almási Magdolna írásbeli közlése, 2015.

*Öveges Józsefné, Öveges József, ?, Öveges István, Major Gyula kano-
nok (az asztalnál), Öveges Edéné, Öveges István és Öveges Ede a pákai
szőlőhegyen. Fotó: Tóth Tibornétól*

*Major Géza, Hadik Aranka tanítónő, Öveges Edéné, Öveges Ede, előttük
Öveges István 1929. k. Fotó: Tóth Tibornétól*

Dr. Öveges Enikő kutatótanár (Kiskunfélegyháza, 1968., Öveges István és Major Erzsébet unokája) magáról ezt írta: „Az általános és a középiskolát Kiskunfélegyházán végeztem. Apai nagyszüleimet már sajnos nem ismertem, viszont sok időt töltöttem Öveges Józseffel. Tanári és oktatói pályámon próbálom őt követni: a tanár kulcsherepét, a tanítási hitvallását a nyelvoktatásban szeretném hasznosítani. Kutatótanár vagyok, számos nagymintás felmérést vezetek, fontosnak látom a tanulás népszerűsítését, valós adatokra támaszkodva. 2014 óta az ELTE BTK oktatója vagyok.”

A fiatal Öveges I. Ede⁹¹

Öveges professzor másik öccse, Öveges I. Ede, Kálmán⁹² mindvégig Pákán élt. Kicsit hozzájuk is jöhetett, mikor Pákára látogatott.

⁹¹ Öveges I. Ede, Kálmán (Páka, 1899. február 21. † Zalaegerszeg, 1980. ? (Pákán van eltemetve feleségével együtt.) ∞ Páka, 1922. március 15. Ráth Johanna (Hakkerberg = Vághegy, Burgenland) 1899. április 8.

⁹² Öveges László főépítész Kecskemét szóbeli közlése, 2014.

*Rath Johanna szülőháza Vághegyen. Tóth Tiborné, ? Tóth Tibor.
Fotó: Tóth Tibornétól*

*Lapat István – szőlőhegyi szomszédjuk – Öveges I. Ede és
Öveges Józsefné*

A csömödéri fűrészüzemben volt tisztviselő nyugdíjba vonulásaig. Nyugdíjasként a mai Öveges ház kertjében – akkor szomszédságában – álló egykori lakóházában berendezett községi könyvtárt vezette. A gyerekeket szigorúan kikérdezte az általuk kikölcsönzött könyv tartalmáról. (A könyvtár azért települhetett egykori lakásukba, mert édesanyjuk halála, 1953 után Ede családjával a szoba-konyhás házból átköltözött a professzor tágasabb, komfortosabb lakásába, fenntartva számára szobáját, így házuk üresen maradt.)

Öveges Józsefné, Öveges I. Edéné és Öveges Ilona szőlőhegyi pincéjük előtt. Fotó: Tóth Tibornétól

*Tóth Tibor, Bereki István és Öveges II. Ede a pákai Czigola-malom
zsilipjénél. Fotó: Tóth Tibornétól*

Öveges I. Ede testvére elkészült háza előtt

*A szőlőhegyen. (b-j) Öveges Edéné, Koronczi házaspár, Öveges I. Ede.
Gyerekek: a széken Öveges István, az asztal előtt Öveges II. Ede.
(Koronczi Lajos borbély és fényképész volt. Csak rövid ideig éltek Pákán)*

*Öveges Edéné, Ráth Johanna
és Öveges I. Ede*

*Öveges I. Ede a „Panni-robogón”
a Mendly háznál.
Páka Rózsa utca*

*Öveges I. Ede és felesége sírja a pákai temetőben.
Fotó: Molnár László, 2016.*

*Öveges II. Edéné és Öveges professzor.
Fotó: ifj. Öveges Edétől*

Öveges I. Ede két fia közül az egyik, dr. Öveges István⁹³ tanár lett.

Az anyagi gondokkal, nehéz körülményekkel küszködő szülők biztosították, segítették fiuk tanulását. Elemi iskolai tanulmányait Pákán végezte, majd Zalaegerszegen érettségizett. Az érettségi jó eredménye után, nagybátyja, Öveges József támogatásával, folytatta a tanulmányokat Budapesten, az Állami Pedagógiai Főiskola hallgatójaként, természetrajz-vegytan szakon.

Öveges István diplomája átvételekor. Fotó: ifj. Öveges Istvántól

A végzést követően, 1952 augusztusában, okleveles természetrajz-vegytan szakos általános iskolai tanárnak nevezték ki. Munkáját mint gyakorló általános iskolai tanár kezdte meg az Eger-völgyi Általános Iskolában.

1954-ben Gáborjánházán folytatta a tanítói munkáját, ahol szintén ebben az évben kezdte meg munkáját Szabó Ida tanítónő. 1956-ban házasságot kötöttek Pákán. Három gyermekük született.

⁹³ Páka, 1926. augusztus 27. † Oroszlány, 1996. ? ∞ Páka, 1956. augusztus 28. Szabó Ida tanítónő (Kerkanémetfalva, 1930. február 22.)

Öveges István és Szabó Ida. Fotó: ifj. Öveges Istvántól

Öveges István feleségével és fiával. Fotó: ifj. Öveges Istvántól

Öveges István munka mellett tanult a Szegedi Tudományegyetemen: földrajz-biológia szakon, amit 1964-ben végzett el.

Áthelyezés következtében Zalaegerszegen folytatta a tanítást, középiskolai tanárként a kereskedelmi szakközépiskolában.

A zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnáziumban fejezte be munkásságát.

Öveges József professzor öccsének, Edének a lánya, Öveges Ilona⁹⁴ is tanár lett.

Az elemi iskolát Pákán, a polgári leányiskolát (Notre Dame) Zalaegerszegen végezte. Zalaegerszegen a Zrínyi Miklós gimnáziumban érettségizett.

Öveges I. Edéné és Öveges Ilona. Fotó: Tóth Tibornétól

*Öveges Ilona, István, édesanyjuk és nagymamájuk: Öveges Józsefné.
Fotó: Tóth Tibornétól*

⁹⁴ Öveges Ilona Páka, 1930. június 19. Szülei: Öveges Ede hercegségi alkalmazott, Ráth Johanna. ∞ Páka, 1947. október 19. Tóth Tibor.

*Öveges Ilona, 1946.
Fotó: Tóth Tibornétól*

*Öveges Ilona.
Fotó: Tóth Tibornétól*

*Tóth Tibor, Öveges Ilona, Háromfai Márta és Háromfai Edit a pákai
„Kishídon”, 1945. Fotó: Tóth Tibornétól*

Tóth Tibor, Öveges Ilona, Háromfai Márta és Háromfai Edit a felrobantott német harckocsin, Páka, 1945. Fotó: Tóth Tibornétól

1947. október 19-én férjhez ment Tóth Tiborhoz. 1950-ben megszületett első gyermekük.

1952-ben a Pákával szomszédos Ortaházára költöztek, ahol férje képesítés nélküli tanító lett, majd 1953-ban tanítói oklevelet szerzett. 1962-ben elhagyták szülőföldjüket, Zalát, és Fehérvárcsurgóra költöztek, ahol a nevelőotthonban lettek főhivatású nevelők. Ez volt Öveges Ilona első munkahelye. 1966-ban férje, 1967-ben ő kapott főiskolai diplomát.

A főiskolán matematika-fizika szakos képesítést nyert.

*Öveges Ilona, Tóth Tiborné.
Fotó: Tóth Tibornétól*

Ballagás a Mindszentházi iskolában, 1977-ben. Osztályfőnök Tóth Tiborné. Fotó: Tóth Tibornétól

Kirándulás Mindszentházi iskolásokkal. Fotó: Tóth Tibornétól

1985-ben nyugdíjba vonult. Keszthelyre költöztek, ahol azóta is él.⁹⁵

Szülőfaluja, Páka nagyon sokat köszönhet neki. Az általa őrzött Öveges hagyatékot – tárgyak, írásos dokumentumok és fotók – az iskola névadásakor megnyitott kiállítás létrehozásához átadta. (Ez a kiállítás lett az alapja az Öveges-házban nyílt emlékkiállításnak.) A névadó ünnepség alkalmával, testvérével együtt az elsők között vehette át az Öveges a Gyermekekért Alapítvány által alapított Öveges plakettet. Tóth Tiborné (Öveges Ilona) lánya, Tóth Ágnes szintén a tanítói pályát választotta.

A pákai iskola névadó ünnepsége, 2000. március 15. Első sor (b-j) Tóth Tibor, Tóth Tiborné, Szabó József ny. pákai tanácselnök, Vajmi Ferenc Ortaháza, Székér Ferenc Kányavár és Cseresnyés Zoltán Pördefölde polgármestere

⁹⁵ Tóth Tiborné szül. Öveges Ilona írásbeli közlése, 2013.

Öveges Béla (1902–1922) (a későbbi professzor legfiatalabb testvére) nagyanyja és József bátyja közt, hátul áll, Öveges I. Ede bátyja mellett. A kép bal szélén édesanyjuk ül. A kép 1920 előtt készülhetett

Öveges Béla síremléke a pákai temetőben. Fotó: Molnár László, 2016.

A piarista tanár⁹⁶

Öveges József, „Öveges professzor” neve bizonyára nagyon sok ember számára ismerősen cseng. A lobogó sörényű, lelkesülten magyarázó alak hangja szenvedéllyel telt meg, még a legegyszerűbb kísérlet bemutatásakor is. Olyan volt ő felnőtt, gyerek számára egyaránt, mint egy középkori varázsló.

Öveges József 1895. november 10-én született Pákán, Öveges József helyi kántortanító és Mihálovics Ilona, a helybeli körorvos lányának elsőszülött gyermekeként. A háznak, amelyben ifj. Öveges József született, pontos helyét nem ismerjük. Ebben az évben szinte kivétel nélkül valamennyi újszülött, illetve szülei lakásának házszáma szerepel a keresztek anyakönyvében. A kevés kivétel közé tartozott Öveges József Győző tanító fia. Így nem tudjuk, hogy az újszülött a templom déli szomszédságában álló nagyszülői házban, vagy az északi oldalon álló római katolikus iskola kántortanítói lakásában jött-e a világra. A két épület egyébként talán ötven méter választja el egymástól. Ismert személyről lévén szó a keresztelest végző pap talán nem tartotta fontosnak bejegyezni a házszámot. Azt, hogy a nagypapa házában született, csak a bizonytalan családi legendáriumból tudjuk. (Egyébként a professzor hajlamos volt élete néhány részletét kiszínezni!) Az iskolában lévő tanítói lakást az valószínűsítheti, hogy szülei házasságkötésekor ezt a lakást jelölték meg lakóhelyükként.

Erős a család – elsősorban az ifjú Öveges József – kötődése Pákához.

Erről a professzor később így vallott: *„Ha munkám közben valami szépre, pihentetőre akarok gondolni, akkor elszállok képzeletben Zala megye délnyugati tájára, Göcsejbe. Pedig láttam már a tengert, a svájci havasokat, az alpesi tavakat. De számomra legszebb a zalai táj ...*

⁹⁶ Öveges József Győző és Mihálovics Ilona gyermeke. Páka, 1985. november 10. Keresztszülei: Kotnyek (Másutt Koutnyek) Ferenc jegyző (Páka), Dobos Szabina, Baumwarth Ede r. főnök, Gárron Borbálya. † Budapest, 1979. szeptember 4. Zalaegerszegen, a Göcseji úti temetőben van eltemetve.

Soha máshol nem vakációztam, mint az én drága szülőfalumban, Pákán. Csodálatos táj ez.

Virágos rétek, szelíd gesztenyések, szőlős domboldalak, mesebéli erdős hegyhátak váltakoznak rajta.”

*Páka, az egykori római katolikus iskola az 1950-es években
egy képeslap részletén*

A fiatal József első tanítója, ahogy a korban a legtöbb egy tanerős iskolában, az édesapja volt, akinek a keze alatt tanult 1901 és 1906 közt Péren. Az 1906/07-es tanévet már a győri bencés gimnáziumban kezdte,⁹⁷ ahol, mint rászoruló és mint tanítógyerek, ingyenes ebédet kapott. Egy interjúban elmondta, hogy megélhetésüket holmijuk eladogatásából fedezték.

Unokahúga, Öveges Ilona erről az időről így emlékezett: „Nagyanyám beszélt nekem arról, hogy megtanult fotózni, és fényképeket készített magánszemélyekről, kosztosokat tartott, éjszaka oltárterítőket varrt, hogy biztosítsa családjának a megélhetést. A bútoraitak valószínűleg eladták, mert Pákára nem hozták el.”⁹⁸

⁹⁷ Dr. Varga József: Egy tanítódinasztia negyedik láncszeme: ifjabb Öveges Kálmán: <https://docplayer.hu/14091678-Egy-tanitodinasztia-negyedik-lancszeme-ifjabb-oveges-kalman.html> Letöltés 2018. november 25. A 13 oldalas dokumentum 4. oldalán található az utalás a győri iskolakezdésre.

⁹⁸ Tóth Tiborné szül. Öveges Ilona írásbeli közlése 2014.

József 1912. augusztus 27-én belépett a piarista rendbe Vácon, ezzel biztosítva az ingyenességet továbbtanulásához. Egy év váci noviciátus után tanulmányait a kecskeméti Piarista Gimnáziumban folytatta, ahol 1915 júniusában jelesen érettségit tett.

1915–1919 közt a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem számtan-fizika szakos hallgatója volt.⁹⁹

Az első tanévben nem kisebb személyiség, mint Eötvös Loránd tanította kísérleti fizikára.

Szaktárgyaiból az összes vizsgáját kitüntetéssel tette le.

1919-ben szerzett diplomát, és három professzora is – egymástól függetlenül – tanársegédi állásra terjesztette fel, köztük a későbbi Nobel-díjas Hevesy György is, de a rendnek szüksége volt iskoláiban a fiatal középiskolai tanárra.¹⁰⁰

Egyetemi tanulmányai mellett a piarista rend pesti hittudományi főiskoláján teológiai tanulmányokat is folytatott, és a rendben ünnepélyes fogadalmat tett 1917. december 24-én Budapesten.

1920. július 4-én szentelték áldozópappá Budapesten.

Időközben az anyja hazaköltözött édesanyjához Pákára, mert így jobban biztosítható volt megélhetésük.

„1920. július 18-án mutatta be az Urnak I. szentmiséjét Öveges József kegyesrendi okleveles tanár.

Ünnepi szónoka Stojanovits Jenő, csesztregi plébános és manu ductora [kézvezetője ML.] Major Gyula helybeli plébános volt.

A fiatal Öveges József. A kép hátoldalán a felirat: „Dr. Elefánt”

⁹⁹ Dr. Varga József: Öveges József – névadónk unokaöccse. én. 2. p.

¹⁰⁰ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest, 1993. 7. p.

Az újmisé s atyja pákai tanító volt, azért mutatta be szülőfalujában első szentmiséjét.

Rengeteg néptömeg gyűlt össze az új misére az egész környékből.

*Az újmisé s vendégei az özv. édesanyánál gyűltek össze az ünnepély után szeretetlakomára.*¹⁰¹

Csupán érdekességgként említjük, hogy az édesanya fényképezési hajlamát két fia: József és Ede is örökölte, amit több családi és Pákáról, illetve környékéről készült fénykép igazol.

Öveges József Pákán nagyanyja házának udvarán 1925. k. Fotó: Piarista Könyvtár és Levéltár

*A fiatal paptanár.
Fotó: Tóth Tibornétól*

Az 1919-től 1946-ig tartó időszakban a rend szegedi, tatai, váci és budapesti középiskoláiban tanított.

Szeged, 1919. november 30. – 1922. június 30.

Tata, 1922. július 1. – 1924. június 30.

¹⁰¹ História Domus. A pákai (Zala vm.) plébánia történetének anyaga 157. p. (Major Gyula plébános bejegyzése.)

Vác, 1924. július 1. – 1930. június 30.

Tata, 1930. július 1. – 1940. szeptember 30.

Öveges József második tatai működésének legnagyobb eredménye az új, modern középiskolai tankönyvek elgondolása, kidolgozása és részben a megírása, kiadása is volt.

Ebből az időszakból való tanítványa, Bászel Károly szavait így fogalalta össze egy tatai lap: „Az első négy évben nem sok öröme volt (az iskolában, tanulásban ML). Gyenge volt az előmenetele, tehernek érezte a tanulást. Amikor az ötödikben Öveges József vette át a matematika és a fizika oktatását, egyszerre minden megváltozott. Élmény volt számára minden óra. Távirót, rádióvevőt és -adót, mérőműszereket készítettek. Egy adó-vevő a gimnáziumban, egy másik Bászelék lakásán volt, s rádión keresztül beszélgettek egymással. [...] Nyolcadikra egyike lett a legjobb tanulóknak. A szegedi, a göttingeni, az upsalai egyetemeken tanult tovább. A bécsi egyetemen doktorált fizikából. A berlini Siemens műveknél, majd a hollandiai Philips műveknél vezető beosztásban dolgozott. Az aacheni egyetemen lett végül is tanár. 56 találmányára kapott nemzetközi szabadalmi oltalmat. Mindig, még az 1984-es hazai látogatása alkalmával is hálásan emlegette egykori fizikatanárát.”¹⁰²

Azt, hogy diákjai szerették külön tanárukat, talán jól bizonyítja, hogy közülük többen is meghívták esküvőjükre.

„Öveges József szeretett sportolni is. Tanítványaival télen együtt korcsolyázott a tatai tó tükörsima jegén, mégpedig az akkori szokások szerint reverendában. A kézben tartott, házi készítésű vitorlával a jégvitorlázást is gyakorolta, sőt tanította is a diákoknak.”¹⁰³

Ez a vitorla hol cserkészbotokra feszített pokrócként, hol seprőnyélre feszített lepedőként jelenik meg a visszaemlékezésekben, míg a család még élő tagjai később úgy emlékeztek, hogy nagybátyjuk nem készített vitorláról, hanem nagykabátja (télikabát) két kitárt szárnyáról, mint vitorláról mesélt nekik. E szerint kor-

¹⁰² Idézi Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum Budapest, 1993. 17. old.

¹⁰³ Uo.

csolyázás közben kimelegedett, kigombolta, illetve kitárta kabátját, hogy lehüljön. A feltámadó szél pedig lassan elindította az addig egy helyben álló tanárt. Felfedezését azonnal közölte az ott lévő tanítványaival, akik közül többen utánozni kezdték.¹⁰⁴

A sport más területén is szívesen mozgott és próbálta ki magát. Kerékpározási szenvedélyéről így emlékezett meg egyik tanítványa: „Részt vett egy tihanyi táborozásunkon. Ő azonban nem vonattal jött velünk, hanem kerékpáron, földmálházott kerékpáron érkezett. Tündéri jelenség volt a busafejű, rövidnadrágos, karika-lábas kerékpáros!”

Tudjuk róla, hogy jól úszott, és talajtornában is jeleskedett: cigánykerekezni is remekül tudott.¹⁰⁵

*A képen unokaöccsével, Öveges Istvánnal kerékpártúrán.
Fotó: Tóth Tibornétól*

¹⁰⁴ Tóth Tibor, Öveges József unokahúga férjének szóbeli közlése, 2000.

¹⁰⁵ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Budapest, Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1993. 19. p.

1940. szeptember 30. és 1947. július 30. közt Budapesten a piarista gimnáziumban tanított, amely a Váci utca 33. alatt állt, és egyben a Piaristák Háza is volt. A Március 15. tér sarkán lévő, a Dunára néző szobájában élt és dolgozott a papság üldözéséig, 1948-ig.

Az államosítást követően – 1950 – az épületet az Eötvös Lóránd Tudományegyetem (ELTE) kapta meg, a gimnázium a Mikszáth Kálmán térre költözött. Ma ismét eredeti helyén működik a piarista gimnázium, és az épületben van a Piarista Rend Magyar Tartománya, illetve a piarista múzeum, könyvtár és levéltár.

A katedráról emelte fel a szavát a zsidótörvények ellen. Ismerőseinek „pápai menlevelet” szerzett. Nem egyszer élete kockáztatásával igyekezett az üldözötteken segíteni.¹⁰⁶

A háborút követően az Országos Köznevelési Tanács Tagjaként részt vett az iskolareform kidolgozásában, és tanfelügyelőként is dolgozott egy évig. Erről a posztról való lemondását így indokolta: „Olyan iskolában nem fogom a tanítás nivóját vizsgálni, ahol még tankönyve sincsen a gyerekeknek.”

1947-ben a rendfőnöke felmentette a gimnáziumi tanítás alól, mert az 1947/48-as tanévtől a Közgazdasági Egyetem óraadó intézeti tanára, majd 1948–1955-ig a Budapesti Pedagógiai Főiskola tanszékvezető fizika tanára lett.

1948-ban az elsők közt kapott Kossuth-díjat, ezzel egy időben kapott/vett egy tanácsi lakást a Varsányi udvar 2. szám alatt. A negyedik emeleti kétszobás, napfényes lakásban élt haláláig. Ma unokahúga leánya él a lakásban családjával.¹⁰⁷

*Varsányi udvari lakásának
dolgozószobája. Fotó: Tóth
Tibornétól*

¹⁰⁶ Zsoldos Tamásné: Öveges József életútja. Nagykanizsa, 2004. 12. p.

1955-ben a főiskola megszűnése miatt, saját kérésére nyugállományba vonult, annak ellenére, hogy „határtalanul szeretett tanítani, kísérletezni, írni, előadni és főleg: szerepelni”.¹⁰⁸

1955-ban a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem meghívta tanszékvezető egyetemi tanárnak, amit nem fogadott el. Döntését így indokolta: „A megtisztelő felhívást – őszinte fájdalomra – nem fogadhattam el, mert akadályozott volna abban, hogy könyveimmel, a rádióban és a televízióban akkoriban kibontakozó adásaimon keresztül olyan mértékben lehessenek a nép tanítója, mint szerettem volna.”¹⁰⁹

Ezt az elvét haláláig vallotta és a gyakorlatban is követte. Úton-útfélen tanította az embereket. Szőlőhegyen – a nagyritkán elfogadott – egy pohár bor mellett arról beszélt, hogy egy pohár vízben annyi energia van, amennyivel egy Páka nagyságú falu villamos világítását egy évig meg lehetne oldani. Természetesen ezért a háta mögött kinevették.¹¹⁰

A pákai általános iskola tanulóinak is többször tartott előadásokat, amit a ránk maradt fényképfelvételek bizonyítanak.

Sőt egyszer az egész falu hivatalos volt előadására, amit a falu mozijában – a Zolder moziban – tartottak. Ezt a névadó egykori tulajdonosának fényképész veje filmre vette, és egy későbbi időpontban, Öveges professzor jelenlétében levetítette. Sajnos ez a film az idők folyamán elkallódott, és a készítője sem tudja, hova lett.¹¹¹

Ott volt a magyar televíziózás indulásánál. Már a próbaadásokban részt vett.

1959-től egészen haláláig a Magyar Televízió 100 kérdés című műsorának főszerkesztője volt. A műsor 135 adást ért meg. 250-nél több előadást tartott a Magyar Rádióban. Több mint 30 éven át volt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) elnökségi tagja.

¹⁰⁷ Kovács Mihály: Öveges József, Budapest. 1993. 77. p.

¹⁰⁸ Uo. 5. p.

¹⁰⁹ Zsoldos Tamásné: Öveges József életútja. Nagykanizsa, 2004.14. p.

¹¹⁰ Dancs Lajosné közlése, 1980-as évek.

¹¹¹ Bécs József, Páka közlése 2010.

Öveges József fizikaórát tart a pákai iskola udvarán

*Fizikai kísérletek a pákai iskola udvarán a professzorral, 1959 tavaszán.
Fotó: Tánczos Frigyes*

A harmincas évektől rendszeresen publikált. Munkabírása, szorgalma legendás volt. Munkásságát 32 könyv és számtalan cikk fémjelzi.

Öveges József természettudományi érdeklődése nem előzmény nélküli. Nagypja, Öveges Alajos természetismerettel, természeti jelenségekkel, életmód kérdéseivel, természetes gyógymódokkal való foglalkozása, továbbá a repüléshez kapcsolódó vonzalma, próbálkozásai, tapasztalatszerzései mind e tudomány felé vonzódást mutatják. (Milyen érdekes véletlen, hogy Öveges Alajos repüléssel kapcsolatos próbálkozásai éppen abban a faluban, Péren zajlottak, ahol ma már repülőtér is van.) Továbbá ott volt az unokabáty, Öveges Kálmán, akinek természettudományokkal foglalkozó könyveit már a kisiskolás József kézbe vehette.¹¹²

Érdekes, hogy ezt a természettudományos érdeklődést a családi legendárium Mihálovics István nagypapától eredezteti, aki – a falu lakóinak emlékezete szerint – az ejtőernyőzést saját háza padlásáról próbálta ki esernyőjével, és amely kísérletnek lábtörés lett a vége.¹¹³

Tudományos tevékenységét elismerve, 1948-ban az első között kapott Kossuth-díjat, 1962-ben Bugát-emlékérmét. Rendkívül büszke volt SZOT-díjára és a Prométheusz-éremre is, amit elsőként neki ítéltek oda.

1964-ben Tata város díszpolgárává választották.

Sikeres szerzőként sem feledkezett meg rajongásig szeretett édesanyjáról, aki Öveges József fiatalabb testvérei alsóbb iskoláinak befejezése után – anyagi helyzetük romlása miatt – viszszaemlékezése után – anyagi helyzetük romlása miatt – visszaköltözött családjával Pákára édesanyjához, Zsilinszki Borbálához, aki 1927-ben hunyt el.

A nagymama halála után négy évvel Öveges József itt építtette a ma álló lakóházat, 1931-ben, az orvos nagypapa egykori lakása helyén, magának egy szobát berendezve benne.

¹¹² Dr. Varga József: Öveges József – névadónk unokaöccse. én. 3. p.

¹¹³ Öveges Ilona és Dancs Lajosné visszaemlékezése. Természetesen mindketten csak hallomásból tudtak róla.

Az épület tervezője ismeretlen, de homlokzatában merőben eltér a kor falusi paraszti, illetve polgári lakóházainak stílusától, bár helyiségeinek belmagasságával követi a polgári lakások méreteit. Ablakméretei pedig az akkor szokásos villa-, vagy műteremlakás építkezésekkel mutatnak rokonságot. Így bizonyosra vehetjük, hogy a mindig is különcknek tartott professzor valamely városi építésszel terveztetta meg a házat.

A ház építésére vonatkozó fontos adatokkal szolgált a már említett unokahúg, aki elmondta, hogy egy korábbi félreértés alapján 1935-re datált építkezés valójában 1931-ben valósult meg. Eredetileg két tervrajz készült – ezeket ő még látta, de a tulajdonosváltások során elkallódtak –, az egyik egy erkélyes épület volt, amit elvetettek, és a másik készült el, a ma meglévő terasz 1940-ben épült. Az édesanya kívánsága volt, hogy nagy ablakok legyenek: „Örök világosságot akartam.”

Öveges Józsefpákai háza 1940 előtt

A kivitelezés munkáival a környék legjobb kőművesének tartott bördőcei (ma Iklódbördőce) Jobbágy Pált bízták meg.

A még terasz nélküli ház kertjében Öveges Józsefné és menyé: Öveges Edéné. Fotó: Tóth Tibornétól

Öveges József, Öveges Ede, Öveges Józsefné és Kovács Magdolna (szolgáló) az 1940-ben elkészült teraszon. Fotó: Tóth Tibornétól

Öveges József háza mellett balra állt öccse, Ede háza

Öveges József nem mindennapi ember volt. Mint láttuk, már születésének pontos helye sem állapítható meg egyértelműen, csupán a családi szájhagyomány legendáriumában találunk rá utalást. Ezek viszont bizonytalan eredetűek. Néha Öveges József emlékei is pontatlanok, ellentmondanak a tényeknek.

Számtalan anekdota kering vélt vagy valós dolgairól, különbségéről. A faluban élő rokonokon kívül csupán társadalmi rangjához méltó, protokolláris kapcsolatokat ápolt. Ezek ismeretében szinte hihetetlen, mennyire jól megértette magát szülőföldje bármelyik „egyszerű” földművesével, akikkel kirándulásai során akár mezőn, akár szőlőhegyen találkozott. Perceken belül képes volt kontaktust teremteni bármelyikükkel. Szóban, mert kezét fogni nem volt hajlandó. Nem nagyképűségből, hanem mert betegesen félt a fertőzéstől. Akivel kivételt tett, azzal bal kézzel fogott kezét.

Egyetlen barátjáról tudunk, a vele egyidős Dancs Imréről, aki veli évtizedek múltán is levelezett, és aki az esküvőjére is meghívta. Erről a baráti kapcsolatról levelezőlapjai tanúskodnak. Az esküvőhöz Tatáról gratulált, de küldött képeslapot Londonból is.

A kiránduló Öveges József. A fotót titokban készítette Takács László, szőlőhegyi pincéjük előtt a Káricsai-hegyen

A pákai Nagy-hegyen. Az „Iván-völgyben” a vétyemi erdei vasút hídja látható

A különőről sokat elmond Kovács Mihály személyes tapasztalata: „Én valamikor a 70-es évek táján [...] jutottam be először a lakásába, amikor néhány napig beteg volt, és ebédet vittem neki. [...] A polcokon, a székeken, a földön mindenütt könyv és könyv. A külső szemlélő számára csak úgy egymás hegyén-hátán. A belső szobában csak nagy lépésekben lehetett az ágyhoz is eljutni a szanaszét heverő könyvkupacok között.

A fürdőszobában valamikor évekkel ezelőtt beszorult a fürdőkádba a dugó. A használt fürdővizet azóta a mosdótállal merte át a kádból a fali mosdóba, hogy lefolyjon. [...] Mindenütt por, mert a lakásába senkit nem engedett be szívesen. Ő maga takarított, és a takarítástól mindig sajnálta az időt.

Készségesen felajánlottam, hogy egy kis rendet teremtek. Ezt nem engedte. Azt mondta, hogy így minden szükséges könyvet rögtön megtalál, akkor meg kereshetné. Volt is benne valami igazság. Azt azonban hálásan megköszönte, amikor a következő napon az ebéddel együtt egy kis kézi fűrógépet is hoztam, és a véglegesen beszorult műanyag dugót kifűrtam a fürdőkádból, s egy parafadugót tettem a helyébe.¹¹⁴

[...] Félt a bacilusoktól. Az iskolában nem a katedrára kitett tollal írta be az óra elején az osztálykönyvet, hanem a noteszából kivett egy tollszár nélküli tollhegyet, azt mártotta be a katedrán lévő tintába, és így írta be az óra témáját a naplóba. A beírás után a tollhegyet visszatette a noteszba. Tízpercen [óraközi kis szünet ML] nem elegyedett a diákok közé, akkor se, ha ő volt a folyosóőr, hanem beállt egy ablakmélyedésbe és onnan őrködött. A tantesem ajtaját a hetesnek kellett előtte kinyitnia és utána becsuknia. Ha mégis kénytelen volt a kilincset megfogni, akkor azt csak a kisujjával tette. [...] Nem szívesen fogott senkivel se kezét. Bemutatkozáskor úgy igyekezett elkerülni az ilyenkor szokásos kézfogást, hogy hátul összefogta a kezeit, és meghajolva mutatkozott be.”¹¹⁵

Másutt ezt olvashatjuk: „Mesélik, hogy nagyon félt a fertőzéstől. Csak könyökkel, lábbal nyitotta, csukta az ajtókat, vagy –

¹¹⁴ Kovács Mihály: Öveges József, Budapest, 1993. 26-27. p.

¹¹⁵ Uo. 83. p.

nagy kitüntetésként – bal kézzel fogott csak kezét. Egyszer majdnem botrány lett e különbségből, mert az iskolát meglátogató Eszterházy grófnővel sem volt hajlandó kezét fogni.”¹¹⁶

A szülőfalujához való ragaszkodása-kötődése abban is megnyilvánult, hogy megjelenő művei dedikált példányával rendszeresen megajándékozta a község tanácselnökét, akivel gyakran elbeszélgetett, és könyvekkel, pénzadományokkal bővítette a falu könyvtárának könyvállományát, amely az 1960-as évek első felében öccse, Ede egykori házában működött.

Igyekezett a falubeli tehetségeket segíteni, főleg a szegényebb sorban élőket, de figyelt másokra is. Molnár István fafaragó munkáit megcsodálva fényképeket készített azokról, és lépéseket tett fővárosi bemutatásukra, amiről az alkotónak írt levelei tanúskodnak.

Az említett fényképezés szenvedélye volt, amit talán – öccsével, Edével együtt – az édesanyjától örökölt. Az általuk készített korabeli felvételek fontos dokumentumai Páka történetének.

Fényképezőgépe és messzelátója állandó kísérője volt szülőhegyi, erdei kirándulásainak, akár csak a védjegyévé vált rövidnadrág a kockás inggel és a négy sarkán megcsomózott zsebkendővel, amivel útjain a nap ellen védekezett. Egyik kedvenc kiránduló és pihenő helye a „Háromszenteki” kápolna közelében lévő fenyves melletti füves tisztás volt.

A faluban, vagy házuk kertjében tett sétái alkalmával – gondolataiba merülve – ujjait háta mögött összekulcsolva, hüvelykujjaival malmozott.

Szabadsága alatt, amit Pákán töltött, minden reggel részt vett a szentmisén, ahol reverendában

Séta közben, jellegzetes testtartásával

¹¹⁶ Zsoldos Tamásné: Öveges József életútja. Nagykanizsa, 2004. 11. p.

jelent meg, és az akkor még a szentélyben meglévő stallum központi helyén foglalt helyet.¹¹⁷

Rózsás János, GULAG-ot megjárt emlékiratíró, aki kisgyermekként szintén Pákán volt, emlékezett még Öveges misézésére. Egy beszélgetéskor azt mondta, hogy olyan gyorsan lezajló misét, mint a professzoré még sohasem látott.

Hagyatékában találtak egy komplett miseruhát kehellyel és egyéb szükséges felszereléssel együtt. Lehetséges, hogy egy ideig – legalábbis alkalmanként – a lakásán misézett.¹¹⁸

„A két háború közötti időkben a piarista tanárok közül [...] a nyári szünetben sokan utaztak külföldre. [...] Nincs tudomásom róla, hogy Öveges bármikor is utazott volna. [...] ...nyári vakációinak csak kis részét fordította pihenésre, kikapcsolódásra. Ezt a két-három hetet általában a szülőfalujában töltötte az egykori szülői házban.”¹¹⁹

Öveges József és édesanyja, szőlőjükben

¹¹⁷ Szerző, mint fiatal ministráns személyesen tapasztalta.

¹¹⁸ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest, 1993. 88. p.

¹¹⁹ Uo. 82-84. p.

Kovács Mihály állítását maga Öveges József cáfolta meg Londonból írt képeslapjával és szülőföldjéről írt vallomásával: „Pedig láttam már a tengert, a svájci havasokat, az alpesi tavakat. De számomra legszebb a zalai táj...”

Szívesen ment családtagjaival a Mihálovics nagyapától rájuk maradt szőlőbe, amely birtok ma is az Öveges család tulajdonában van, a pákai Új-hegy „Ugrándi” nevű részén.

A professzor halála is méltó volt életéhez. Életrajzírója szerint 1979. szeptember első napjaiban Pákáról érkeztek hozzá látogatók. (Látogatói valójában Budapesten élő, Pákáról származó ismerősök voltak.)

Nekik még egy érdekes fénytani kísérletet mutatott be, de közben rosszul lett, kórházba vitték, de már nem tért magához.

Kovács Mihály közli a látogatóba érkező fiatal fiú által írt visszaemlékezést a professzor haláláról:

„Csütörtök délután elindultunk hozzá, de a megbeszél 5 óra helyett már fél ötre érkeztünk. Mikor a lakás közelébe érkeztünk, a Varsányi utcában megpillantottuk, amikor éppen hazafelé tartott. Hamarosan utolértük, és nagy örömmel üdvözlöttük egymást. Miután a házhoz értünk és Józsi bácsi a levélszekrényt is kiürítette, felmentünk a lakásába. Szeretetünk jeléül vittünk neki egy csokor virágot, amit sehogy sem akart elfogadni. Azt mondta: vigyük inkább a legközelebbi templomba.

Anyukámmal családi dolgokról is beszélgetett egy kicsit, majd fénytörési kísérleteket mutatott be nekünk, amit nagy érdeklődéssel figyeltünk. Egyszerre csak elhallgatott, lecsukta a szemét, felemelt kezeivel kereső mozdulatokat tett a levegőben, aztán a fotelhez hátrált, leült. Kis idő múlva a jobb oldali keze tehetetlené vált. Anyukám agyvérzésre gondolt. Gyorsan értesítettük a körzeti orvosát, és a mentők is percekben belül megérkeztek. Anyukám bekísérte Józsi bácsit a Széher úti kórházba, ahol az ügyeletes tanársegéd megvizsgálta, és állapotát bizonytalan kimenetelűnek ítélte meg. Anyukám még aznap este értesítette a pia-rista rendházat is a történekről.

A jó Isten magához szólította, mégpedig akkor, amikor éppen tanított, mert utolsó egészséges perceiben még fiatalos lelkesedéssel magyarázta a fizikai jelenségeket. Utólag hálát adunk a jó

Istennek, hogy vele lehettünk, és nem olyankor történt a végzetes dolog, amikor egyedül volt. Emlékét, kedves egyéniségét megőrizzük a szívünkben, amíg csak élünk.”¹²⁰

A sors kegyelmének tűnik, hogy a Pákán világra jött ember utolsó tiszta pillanatait is pákaiak közt tölthette. Az a csütörtöki nap 1979. augusztus 30-a volt.

Öveges professzor szülőfalujához való kötődését az is jelzi, hogy végső nyughelyének is a pákai temetőt jelölte meg nagyapja, Mihálovics István, és testvére – a 22 évesen, egyetemistaként elhunyt –, Béla sírja mellett, a nagyapa sírjától északra. Az üres sírhely ma is látható a temetőben. (Bár Mihálovics nagyapja már három évvel születése előtt meghalt, erős volt a szellemi kötődése hozzá.) Erről a szándékáról csak édesanyja végső akaratának tiszteletben tartásával tett le, aki legidősebb fiával egy temetőben szeretett volna nyugodni. Mivel őt, kívánságának megfelelően Zalaegerszegen temették el, így a professzor sírja is ott, a Göcseji úti temetőben található, az északi kis bejárat közelében, a temető északkeleti sarkában lévő kis parcellában, a főbejáratától balra. (Az édesanya annak ellenére, hogy évtizedeket élt le szülőfalujában, nem szerette Pákát.)

A város vezetése díszsírhellyel akarta kitüntetni a megye híres fiát, de egyházi személyről lévén szó – az akkori politikai helyzetben, heves viták után –, letett eme szándékáról. (Bár Kovács Mihály úgy említi, hogy díszsírhelyet kapott a temető hátsó bejárata közelében, nem messze édesanyja sírjától, tudjuk, hogy a díszsírhelyek az északi főbejárat közelében voltak. A sír – Kovács állításával szemben – nem a hátsó, hanem a főbejárat közelében található a temető északi oldalán, valójában a díszsírhelyek közelében. Úgy látszik, az emberiség és a politikai akarat ily módon kompromisszumra jutott!)

Budapesten, a Farkasréti temetőben búcsúztatták 1979. szeptember 14-én.

Temetésére 18-án került sor Zalaegerszegen. A szertartást a piarista provinciális (tartományfőnök) végezte. „Mintegy ezer ember

¹²⁰ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest, 1993. 79-80. p.

gyűlt össze, közöttük igen sok pap is. A szülőfalujából kikerült 7 pap is ott volt. Pákáról az Öveges József úttörőraj is megjelent teljes díszben. Így vettünk végső búcsút Öveges Józseftől.”¹²¹

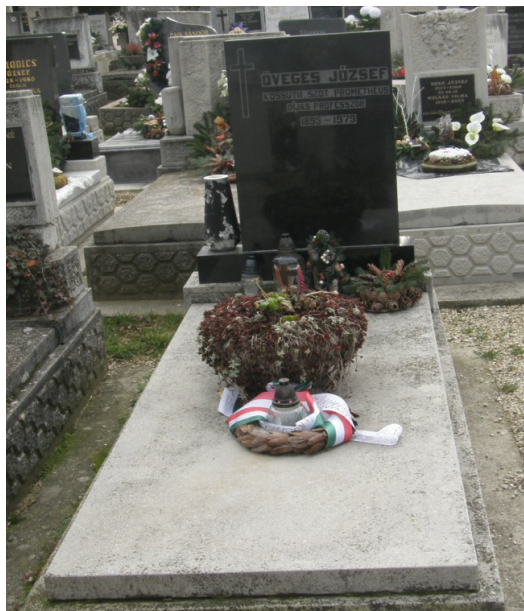

*Öveges József búcsúztatása a budapesti Farkasréti temetőben.
Fotó: Tóth Tibornétól*

*Öveges József temetése Zalaegerszegen, a Göcseji úti temetőben,
1979. szeptember 18-án. Fotó: Gyenese Ferencné*

¹²¹ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest, 1993. 81. old.

*Öveges József sírja Zalaegerszegen, a Göcseji úti temetőben.
Fotó: Molnár László. 2018*

Haláláról gyászhirt közölt a Zalai Hírlap 1979. szeptember 5-én, és rövid hírben megemlékezett budapesti, Farkasréti temetőbeli búcsúztatásáról a lap 1979. szeptember 15-i számában.

Temetéséről így tudósított a Zalai Hírlap 1979. szeptember 19-i száma:

Öveges József professzor temetése

Tegnap délután negyed háromkor mély részvét mellett helyezték örök nyugalomra a zalaegerszegi köztemetőben Öveges József professzort. A rokonok, hozzátartozók és ismerősök jelenlétében egyházi szertartással lezajlott temetése, hazánk jeles tudósának a végakarata szerint történt – Öveges József úgy rendelkezett, hogy földi maradványait Zalaegerszegen temessék el. Mi, zalaiak a pákai születésű tudósban és ismeretterjesztőben a földinket is gyászoljuk, így mementó képpen idézzük fel egyik vallomását: „... szólok, mint nevelő és szólok, mint ember. Szólok, mint egy azok közül, akik a mezitlábás szegénységben gyerekeskedtek és

akiknek, már gyerekkorukban könyv és tudás lett volna mindenkünk...” De idézhetnénk még tőle, hiszen többek között ezt is mondta: „Millióknak akarok valami szépet, érdekeset adni”. Így annak reményében búcsúzunk tőle, hogy tanításait és szavait megőrzi majd az utókor. Sírhelyét az egerszegi temetőben elborították a kegyelet és hála virágai.”¹²²

Öveges Józsefné sírja a zalaegerszegi Göcseji úti temetőben.

Fotó: Sári Zoltán.

(A síremléken még unokája és annak felesége neve olvasható)

Nagyhatású tudományos ismeretterjesztő tevékenysége előtt tisztelegve vette fel nevét a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT).

A TIT Zala megyei szervezete kezdeményezésére 1993-ban emléktáblát helyeztek el egykori lakóháza falán.

¹²² Zalai Hírlap, 1979. szeptember 19.

Öveges József emlékének ápolása szülőfalujában, Pákán

Szeretett szülőfaluja sem feledkezett el nevezetes fiáról. 2000. március 15-től nevét viseli az általános iskola – ahol a lakóháza felújításáig egy emlékkiállítás tisztelgett emléke előtt. Egy alapítvány – Öveges a gyermekekért – és a település egyik utcája is őrzi a nevét. 2009-ben posztumusz díszpolgári címet adományozott számára a község képviselő testülete, a polgármester javaslatára. A posztumusz díszpolgári kitüntetést Öveges Ede – Öveges József Ede öccsének unokája – vette át, aki a kitüntetést felajánlotta az emlékházban való elhelyezésre.

Budapest II. Kerületi Önkormányzat Képviselőtestülete 2009-ben Öveges József professzornak, a II. kerület egykori lakójának, a kísérletező fizikatanítás kiemelkedő népszerűsítőjének, az első jelenség bemutató kiállítások szervezőjének posztumusz díszpolgári címet adományozott, elismerésül a hazai fizikatanítás módszertanának megújításáért és a természettudományokat generációkkal megszerettető tevékenységéért.

A posztumusz díszpolgári kitüntetést Öveges Enikő – Öveges József István nevű testvérének unokája vette át, aki elmondta, nagy megtiszteltetés és öröm számára, hogy bár Öveges professzor már harminc éve meghalt, emléke mégis ilyen mélyen él a kerületiek szívében és lelkében. A díjat felajánlotta a professzor elgondolása alapján megvalósult Csodák Palotájának – ahol az egyik terem róla van elnevezve –, hogy azt kiállítva a helyszínen minél többen láthassák és emlékezzenek az ország fizikatanárára.¹²³

Öveges professzorról néhány éve a Nemzetközi Csillagászati Unió a 67 308. sorszámu kisbolygót nevezte el.¹²⁴

Lakóháza – amelyben testvére lakott családjával édesanyjuk halála után – az 1980-as években idegen kézbe került. Több tulajdo-

¹²³ Az ország fizikatanára. Budai Polgár. A II. Ker. Önk. lapja. XVIII. évf. 13. szám. 2009. jún. 26. 11. oldal.

¹²⁴ Dr. Varga József: Öveges József – névadónk unokaöccse. é. n. 2. p.

nosváltás után egy osztrák állampolgáré lett, aki egészségi állapota romlásával egyre kevesebbszer járt Pákára. Így az épület környéke egyre elhanyagoltabbá vált, elcsúfítva a műemlék templom környezetét is.

A Páka Értékeiért Egyesület már alakuló közgyűlésén célul tűzte ki: mindent megtesz annak érdekében, hogy az épület kerüljön a község birtokába, és ott méltó emlékhelyet alakítsanak ki a falu neves szülöttének. Az osztrák tulajdonossal folytatott tárgyalások sikerrel végződtek, így a ház ma a község tulajdona.

A 2005–2010-es években jelentős tevékenység folyt, elsősorban az egyesület tagjainak részvételével az épület környezetének rendbetételére. A romos, a környezetet csúfító épületeket lebontották, így Ede öccse egykori lakóházának maradványát is, amelyben az 1960-as évek elején a falu könyvtára működött. Az elvadult fákat, bokrokat kivágták, és részleges tereprendezést is végeztek.

A lakóház udvarán álló egykori melléképület – önerőből történő – felújítása és annak egy több funkciós: idegenforgalmi, információs és az egyesületek, szervezetek munkáját segítő civil ház-zá történő átalakítása megvalósult 2009-ben.

2010 nyarán – sikeres pályázat révén – a lakóház teljes felújítása és funkcióval való megtöltése megkezdődött a pályázati pénzből, amelyhez az önrészt a község biztosította.

Szerencsére az Öveges családot követő tulajdonosok sem az épület külső, sem belső architektúráján nem változtattak jelentős mértékben. A felújítás során a mai kornak és a kiállítóhely funkcionak megfelelően kerültek kialakításra a helyiségek, a belső tér megváltoztatása nélkül. Külső megjelenésében sem történt jelentős változás, egyedül az épület színe nem felel meg az eredetinek, amely almazöld volt elkészülésekor, mert a professzor kedvenc színe a zöld volt. A Kulturális Örökség Hivatal javaslata az volt, hogy vagy az eredeti színezetet állítsák vissza, vagy annak ismerete hiányában egy piszkosfehér színt kapjon, tekintettel műemléki környezetére.

Mivel ismert volt az eredeti szín, nem tudni, hogy a helyreállítás során miért az osztrák tulajdonos általi átfestés rózsaszín színezését kapta végül az épület.

*Öveges József lakóháza, eredeti színben.
Fotó: Piarista Könyvtár és Levéltár*

A professzor pákai lakószobájának bútorai hiánytalanul megmaradtak. Igaz, némelyik kalandos úton került vissza a faluba. Az eredeti berendezési tárgyak közül az átadás előtt még hiányzott a fiatal paptanárról készült festmény, melyet egyik rendtársa készített róla, és egy álló óra. Ezek a hozzátartozók birtokában voltak, akik hajlandónak mutatkoztak – ahogy korábban több tárgy esetében is – arra, hogy az épület megnyitása esetén e tárgyakat kiállítás céljából átadják, ezáltal a lakószobája teljes történeti hűséggel kerülhetett bemutatásra.

Ez meg is történt, és a ház kisebbik szobájában láthatók.

Természetesen ez a lakószoba csak „ittthoni”, pákai szobáját tudja bemutatni, és ez is volt a cél, mert mint tudjuk, életének legjelentősebb részét Budapesten, a Piarista Rendházban, illetve a II. kerületben, a Varsányi udvar 2-ben élte le. Pákán csak szabadságait töltötte.

Az épület legnagyobb helyiségében – egykori szobájában – a professzor életét bemutató kiállítás nyílt.

Egy másik helyiségben – a korábbi konyhában – pedig lehetőséget teremtettek egykori kísérleteinek helyben történő bemutatá-

sára, illetve mód nyílik azok elvégzésére. Ezek olyan kísérletek, melyeket ő is szívesen végzett egyszerű anyagokkal: eldobott csokoládé (sztaniol) papír, üres konzervdoboz stb., csupa olyan tárgy és anyag felhasználásával, mellyel folyamatosan bizonyította, hogy a fizika milyen egyszerű tantárgy, és a tételek bizonyítása mennyire könnyen végrehajtható.

Ezzel itt is teljesülhetnek álmai, melyekben tudományos játékszobákról álmodott. Ezek az álmok megvalósulni látszottak, amikor a TIT Budapest, Bocskai úti stúdiójában kialakításra került egy szoba az ő elképzelései nyomán. Véglegesen halála után 17 évvel teljesültek be, amikor elkészült a Csodák Palotája.

A ház, mindazon túl, hogy egy nem mindennapi ember, egy lelkében végig gyermeknek megmaradt tudós emlékének őrzője, színes színfoltja is lett a községnek, amely talán egyszer építészeti kultúránk, épített környezetünk létesítményei közt is méltó helyre kerül.

Mitől áll égnek a hajunk?

Öveges-terem nyílik a Csodák Palotájában

Budapest (m. h.) – A természettudomány népszerűsítését céljaul tűző Csodák Palotája új teremmel bővül, amit a pákai születésű Öveges Józsefőről neveznek el.

A névválasztás nem véletlen, hiszen a Csodák Palotája eleve a zalai származású, generációk világlátását megalapozó neves professzor szellemi hagyatékára, a természettudomány élményszerű

megközelítésére épít. A pénteken megnyíló új előadóteremben az Öveges-hagyományoknak megfelelően érdekes fizikaórákat tartanak majd, amelyeken az érdeklődő gyerekek, fiatalok egyebek mellett azt is megtudhatják, mikor robban a szárazjég s mitől áll égnek a haj. Emellett lézerszínház, s más attraktív, a fizika és a matematika tudományát népszerűsítő program várja itt az érdeklődőket.

Zalai Hírlap 2001. március 8. 7. oldal

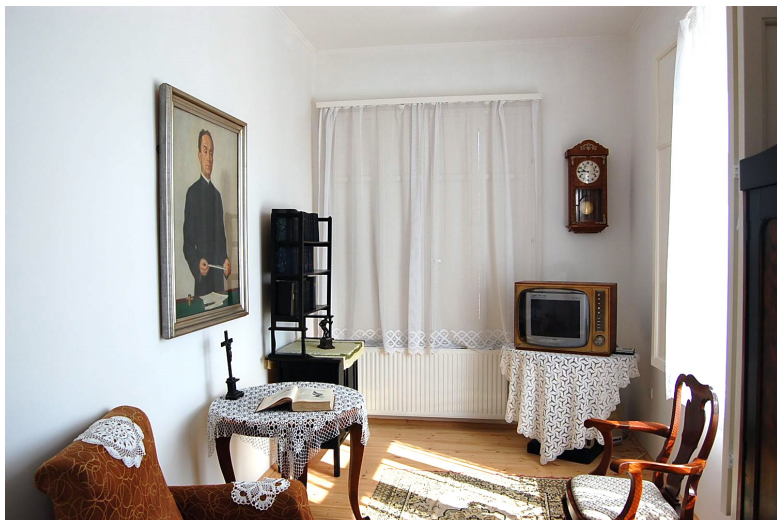
Az Öveges emlékház

Az Öveges emlékház környezete, háttérben a pákai templom

Diákjai füzetébe íratott jelmondat a falon

Az emlékház egyik terme

Részlet az emlékház kiállításából

Részlet az emlékház kiállításából

Öveges emlékház avatása 2011. február 27. Az Öveges család tagjai mellett: Dr. Kövér László az Országgyűlés Elnöke, Pintér László a Zala Megyei Közgyűlés Alelnöke és Manninger Jenő a Zala Megyei Közgyűlés Elnöke. Fotó: Bécs József

*Az Öveges család leszármazottjai az emlékház avatásán.
Fotó: Bécs József*

Öveges József, az ismeretterjesztő író

Öveges József rádiós és televíziós fellépései-szereplései mellett sokat publikált: 32 könyvet írt és sok-sok cikket.

A fiatal tanár különösége és tudományos elkötelezettsége miatt nagyon sok ugratás, tréfa tárgya és céltáblája volt. Gondoljunk csak „becenevére”, amit egyik fényképe hátuljára írtak: „Dr. Elefánt!”

Készült róla egy karikatúra is, amikor első könyve, az időjósítás megjelent. A rajta lévő szöveg egyértelműen e műre utal. A karikatúrát Agárdy György készítette, 1924. szeptember 24-én.

A kép szövege:

„Ha a réce a vízben marad, az idő vagy megváltozik, vagy megmarad”

A kiadó csak akkor volt hajlandó vállalni a megjelentetést: „ha a szerző legalább kétezer előfizetőt szerez”. A fiatal tanárnak az üzlethez is volt érzéke. Hírdetést tett közzé a helyi lapban: „Adja el az esernyőjét és vegye meg Öveges József Időjósítás és időhatározás című könyvét.” A hírdetés elérte célját, mert a könyv megjelent.¹²⁵

Tankönyvírással első műve megírása után közel egy évtizeddel kezdett foglalkozni, családjának más tanító tagjai ebben példaként előtte jártak.

Később így vallott erről: „Tatán tanítottam abban az időben, s az igazgatóm bejött az egyik órámra látogatni. Az előadás a szokott módon folyt, mint egy vidám szindarab, az osztály élénk közreműködésével. A zárójelenet az volt, hogy megkérdeztem, ki akar már most jelesre felelni a jövő órai leckéből. Az egész osztály felnyújtotta a kezét. Amikor kiléptünk a folyosóra, az igazgatóm csak annyit mondott: »Nem hittem, hogy ilyen tanárok is vannak!«.

Nemsokára fölkeresett az egyik nagy tankönyvkiadó igazgatója, és felkért az új *Kis fizika* megírására. Megcsináltam. Amikor egy éve használták a könyvet, az igazgató ezt üzent: összes tankönyvünkért együttvéve nem kaptunk annyi dicséretet, mint ezért az egyért... csak három évtized múlva tudtam meg, hogy a megbízást iskolaigazgatóm lelkes ajánlására kaptam.”¹²⁶

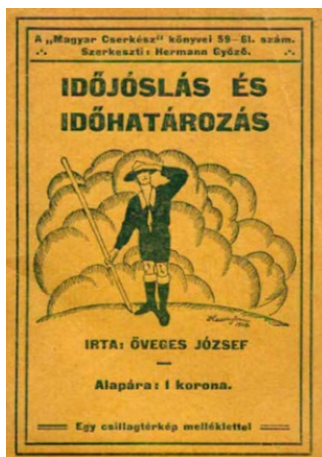
A könyvet Kovács Mihály az alábbiak szerint méltatja: *A könyv rövid, de rendkívül világos bevezetésében a szerző útmutatást ad a tanárnak és a diáknak a könyv használatához. Elmondja szempontjait, amelyek a könyv megírásához vezették. Érdekes, élményszerű, kísérletekre épülő tankönyvet akart írni. Nem sajnálta az ábrákat: a 200 oldalas könyvben 192 ábra van, és ezek közül 172 új a fizikatankönyvekben. Főleg a 333 „gyakorlati kérdés”-re hívja fel a figyelmet. Ilyenek eddig fizikatankönyvekben nemigen szerepeltek. „A feleletek keresése ezekre a fizikai gondolkodás próbája, fejlesztője, megtalálása pedig a felfedezés örömét ízlette-*

¹²⁵ Kovács Mihály: Magyar Pedagógusok. Öveges József Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest, 1993. 9-10. p.

¹²⁶ Idézi Kovács Mihály: Öveges József. Budapest, 1993. 11. p.

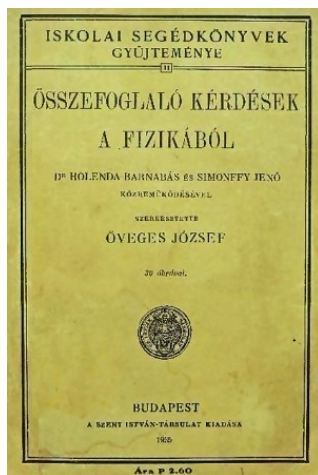
ti meg.” Az ügyes bevezetés utolsó mondata már tipikusan övegesi mondat: „Munkám legnagyobb jutalma az lesz, ha a kisdíák néhányszor felkiált tanulás közben: még annál is sokkal szebb a fizika, mint gondoltam! Ez volt a célom.”¹²⁷

Az alább található, Öveges József műveiről készült bibliográfiát Kovács Mihály és Zsoldos Tamásné összeállításából vettük át.¹²⁸

1. Időjósítás és időhatározás. Meteorológia. Tata, Cserkészkönyvtár, 1924. 96 oldal, Saját kiadás az Engländer cégnél. 2000 példány.

2. Összefoglaló kérdések a fizikából. Az egész fizika. 2. kiadás. Budapest, 1935. Stephaneum, 205 oldal.

¹²⁷ Kovács Mihály: Öveges József. Budapest, 1993. 13. p.

¹²⁸ Kovács Mihály: Öveges József. Budapest, 1993. 100-102. p. Zsoldos Tamásné: Öveges József életútja. Nagykanizsa, 2004. 19-20. p.

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
GIMNÁZIUMI TANKÖNYVEI

ÖVEGES
KIS FIZIKA

A GIMNÁZIUM ÉS LEÁNYGIMNÁZIUM
— III. OSZTÁLYA SZÁMÁRA —
A FIZIKAI ÉS KÖZÖS MATHÉMATIKA SZÁM ALATT
A MATHÉMATIKAI KÖZÖS MATHÉMATIKA SZÁM ALATT
TANKÖNYVÉL EGYEBELTETVE

BUDAPEST, 1939

ÁRA 9.00

4. Fizika. 1941. Mechanika, hangtan, hőtán. Tankönyv a gimnáziumok VII. o. számára. Budapest, Szent István-Társulat, 1941. Stephaneum nyomda, 224 oldal.

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
GIMNÁZIUMI TANKÖNYVEI

ÖVEGES JÓZSEF

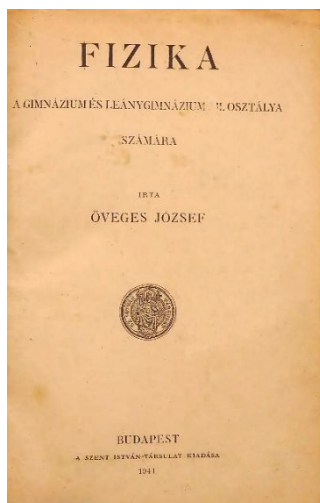
FIZIKA

A GIMNÁZIUM ÉS A LEÁNYGIMNÁZIUM
— VII. OSZTÁLYA SZÁMÁRA —
A FIZIKAI ÉS KÖZÖS MATHÉMATIKA SZÁM ALATT
A MATHÉMATIKAI KÖZÖS MATHÉMATIKA SZÁM ALATT
TANKÖNYVÉL EGYEBELTETVE

BUDAPEST

3. Kis Fizika. A gimnázium és leánygimnázium III. osztálya számára. Tankönyv. Budapest, 1936. Stephaneum, 200 oldal.

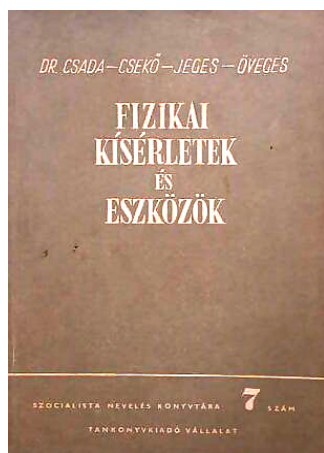

5. Fizika. 1942. Mágnesség, elektromosság, fénytán. Tankönyv a gimnázium és leánygimnázium VII. osztálya számára. Budapest, Szent István-Társulat, 1942. Stephaneum nyomda, 224 oldal.

**Nem sikerült
találni borítót**

6. Természettan. 1947. Az egész fizika. Tankönyv az ált. isk. 7-8. o. számára.

7. Atombomba. 1946. Atomfizika. Népszerűsítő könyv. Budapest, Cserkészbolt Szövetség, 1946. Athenaeum nyomda, 80 oldal.

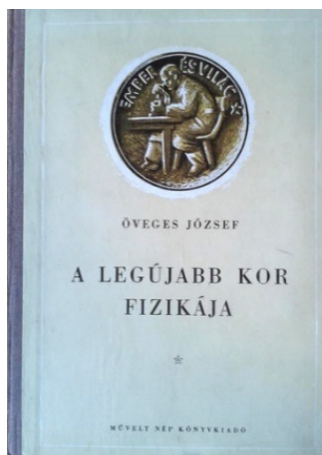

8. Fizikai kísérletek és eszközök. 1950. Tankönyv. Az egész fizika. Budapest, Közoktatásiügyi Kiadóvállalat, 1950. 316 oldal. Szocialista Nevelés könyvtára.

9. Bevezetés a természettanba. Tankönyv. Az egész fizika. Budapest, Állami Pedagógiai Főiskola Neveléstudományi Intézete, 1948. Új Nevelés Könyvtára, 260 oldal.

10. A legújabb kor fizikája. Atomfizika. Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó, 1951. Népszerűsítő könyv. 250 oldal.

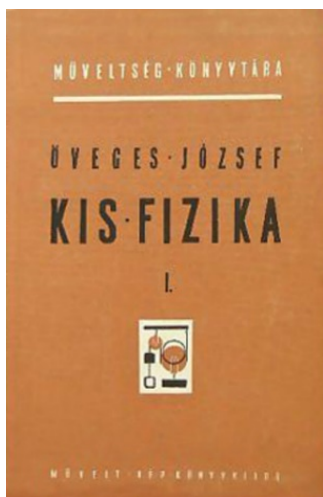

11. Az Élő Fizika. 1952. Az egész fizika az atomfizika nélkül. Népszerűsítő könyv. Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó, 1952. 4 kiadásban jelent meg. 340 oldal.

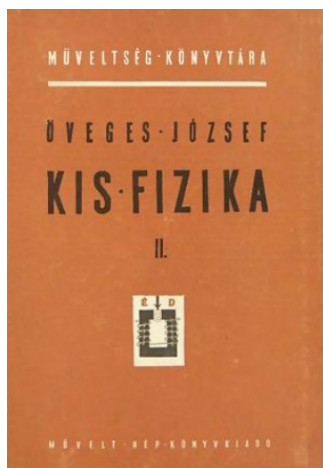

12. Játékos fizikai kísérletek. Mozcások és erők. Népszerűsítő könyv. Budapest, Ifjúsági Könyvkiadó, 1953. 190 oldal

13. Az elektromosság tan és az élet. Népszerűsítő könyv. 2. kiadás. Budapest, Művelt nép, 1953. 283 oldal. 3 kiadásban.

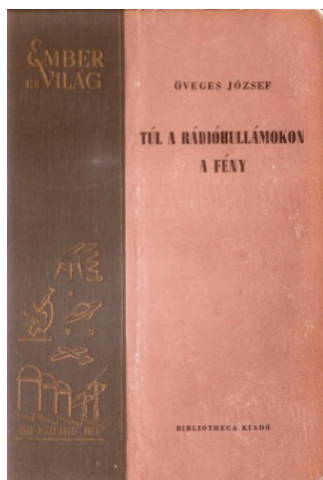
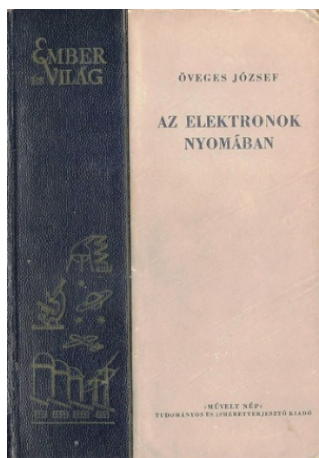

14. Kis Fizika I. Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó 1953. 196 oldal. 15000 példány.

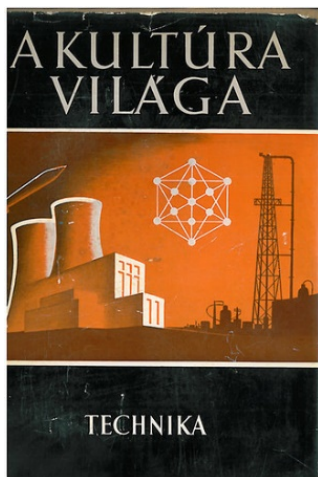

15. Kis Fizika II. Az egész fizika. Tankönyv. Budapest, Művelt Nép Könyvkiadó, 1954. 180 oldal. 15000 példány.

16. Az elektronok nyomában. Népszerűsítő könyv. Budapest, Művelt nép, 1955. 332 oldal. 15000 példány.

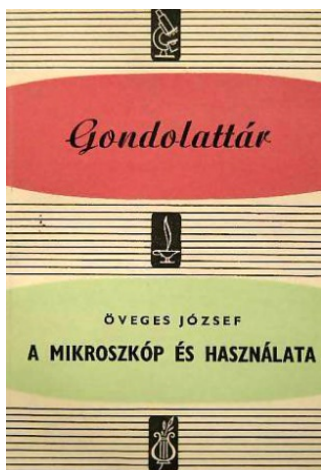

17. Túl a rádióhullámokon. A fény. 1957. Népszerűsítő könyv. Budapest, Bibliotheca, 1957, 364 oldal. 5000 példány.

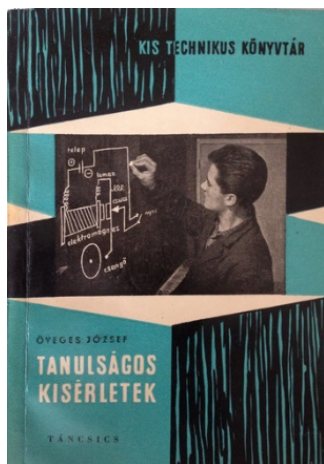

18. A Kultúra Világa. Technika. A fény a tudomány és technika szolgálatában 418-485 p. A sugárzások 713-748. p. Budapest, Minerva, 1959, 1022 oldal. 2 kiadás.

19. Kísérletezzünk és gondolkozzunk. Népszerűsítő könyv. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1960. 358 oldal 2. kiadás: Budapest, Gondolat, 1979. 414 oldal

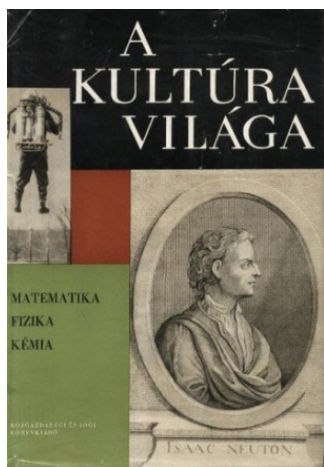

20. A mikroszkóp és használata. Speciális népszerűsítő könyv. Budapest, Gondolat Kiadó, 1960. 173 oldal. 10000 példány.

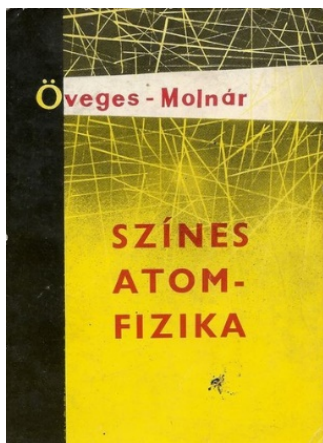

21. Tanulságos kísérletek. Budapest, Táncsics, 1961. 148 oldal. 1967-ben újra kiadva.

22. Érdekes fizika. Népszerűsítő könyv. 2 kiadás. Budapest, Táncsics Könyvkiadó, 1963. Oldalszám: 271 oldal. Újra kiadva: 1967.

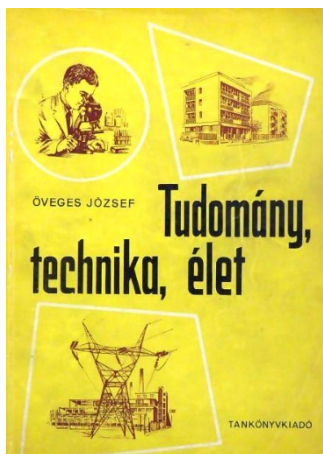

23. A Kultúra Világa. Matematika / Fizika / Kémia. Fizika. 553-833. p. Budapest, Közgazdasági és Jogi kiadó, 1964. 1156 oldal. 40000 példány.

24. Színes atomfizika. Népszerűsítő könyv. *Színes atomfizika. Budapest, Gondolat, 1964. 184 oldal. 30000 példány.*

25. Kis atomfizika. Népszerűsítő könyv. *Budapest, Gondolat, 1965. 218 oldal. 6800 példány.*

26. Tudomány, technika, élet. Népszerűsítő könyv. *Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1960. 198 oldal.*

Minerva zsebkönyvek

Öveges József

Klasszikus fizika

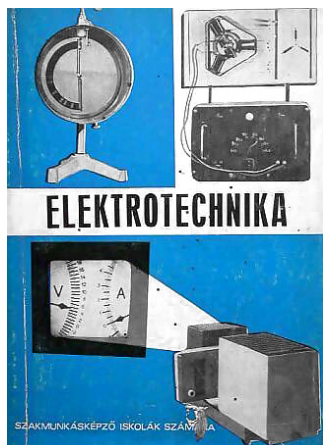
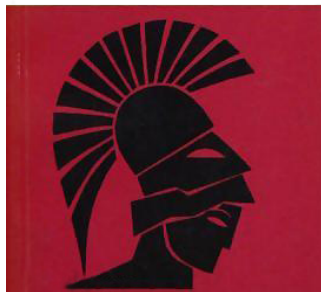

28. Sugárözönben élünk. Budapest, Minerva Kiadó, 1968. 239 oldal. 30000 példány.

Minerva zsebkönyvek

Öveges József

Sugárözönben élünk

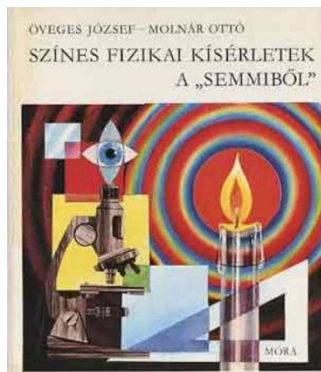

29. Elektrotechnika. 1970. Tankönyv. Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1970. 464 oldal. 25000 példány.

30. A fegyverek fizikája. Speciális részek az egész fizikából. Tankönyv. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1972. 329 oldal. 30000 példány.

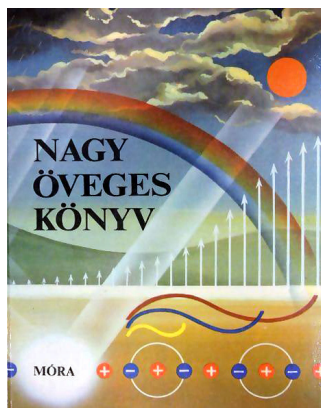
31. Színes fizikai kísérletek a „semmiből”. Válogatás az egész fizikából. Népszerűsítő képeskönyv. Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1977. 78 oldal. 44800 példány. Több nyelven megjelent.

32. Játékos kísérletek az elektronnal. Válogatás az elektromosságtanból. Képeskönyv. Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1981. 58 oldal.

Nagy Öveges Könyv. Móra könyvkiadó, év nélkül (1988).

Válogatás cikkeiből, tanulmányaiból és előadásaiból:

1. Szentbeszéd a Szegedi Piarista Gimnázium 200 éves jubileumi szentmiséjén, 1921. május 5-én. (Megjelent az iskola évkönyvében.)
2. Lutter Nándor életrajza. Magyar Piaristák a XIX. és XX. században. Budapest, 1942. Szent István Társulat.
3. Útmutató az általános iskolai fizikatanítás számára. Közoktatásügyi Minisztérium, 1947.
4. Útmutató az általános iskolák alsó osztályainak számtan tanításához. Közoktatásügyi Minisztérium, 1947.
5. Bevezetés az atomfizikába. Pedagógus-továbbképző. 1952.
6. Honnan van a szivárvány színe? Természettudományi Társulat. 1952.
7. A fizikai kísérletezés módszertana. Pedagógus-továbbképző. 1953.
8. Az atomok hajnalán. Országos Béketanács, 1955.
9. Fizika I-II. Pedagógiai főiskolák részére szerkesztett jegyzet. 1955.
10. Falusi előadások szemléltetése. TIT kiadás. 1967.
11. Fizika 7. és 8. osztály számára írt tankönyvek társszerzője, 1960.
12. Tankönyvkiadó füzet sorozat 12. rész. 1960.
13. A hangok világa. A MI VILÁGUNK sorozat 12. része. Tánácsics Könyvkiadó. Budapest, 1975.

A rádióban 256 előadást tartott. A TV-ben 135 alkalommal szerepelt. Nagysikerű sorozatokat szerkesztett és vezetett: Atomfizika, Technika és élet, 100 kérdés – 100 felelet.

Emlékezések Öveges Józsefről

A róla szóló könyvek, tanulmányok, diplomadolgozatok és újságcikkek felsorolására nem vállalkozhatunk. Már életében számtalan megjelent, de a halála óta eltelt időben megjelenteket is szinte képtelenség lenne összeszedni, még akkor is, ha elektronikus világunk már nagy segítséget nyújthat számunkra.

A róla elnevezett iskolák, intézmények száma is túlléphette már a tucatnyit.

Kiemelkedő tudományos munkássága ellenére tudományos fokozatot nem szerzett. Ezt így indokolta egy családi beszélgetés alkalmával: „A doktori cím megszerzéséért fizetni kellett volna, nekem meg erre soha nem volt pénzem.”¹²⁹

A neves kortársak, tanárok, tanítványok – pl. Oláh György (1927–2017) Nobel-díjas kémikus – méltatásait sokszor, sokhelyütt olvashattuk. Most néhány eddig még nem ismert adalékot említünk.

A Magyar Olaj- és Gázipari Múzeum gyűjteményében található több neves geológus, olajmérnök hagyatéka, akik a 30-as, 40-es években jártak középiskolába, illetve egyetemre. Ezekben a hagyatékokban kivétel nélkül találhatók Öveges könyvek, a Kis Fizika első kiadása szinte valamennyiben ott van.

Dr. Dank Viktor okleveles geológus, a MTA Doktora szeretettel emlékezett szegedi diákéveire, melyeket a piarista gimnáziumban töltött, és tanárára, Öveges Józsefre, akit már végzett geológusként munkahelyéről, Bázakerettyéről többször meglátogatott Pákán, amikor a professzor otthon szabadságát töltötte.

Dr. Dank Viktor így emlékezett egykori tanárára:

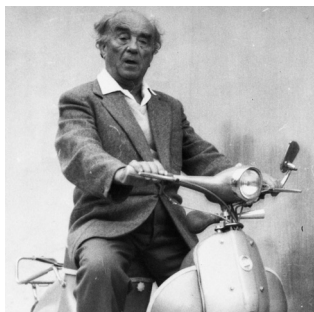
A professzor nagyon értett az aerodinamikához is. Olyan nagyszerűen elmagyarázta a gyakorlatban történő alkalmazását, hogy egy rosszabb repülési képességekkel rendelkező vitorlázógéppel is jobb eredményt értem el, mint az oktatóm, amit ő sehogy sem akart megérteni.

Pontosan kiszámította, hogy a budatétényi sertéstelep mennyi hőt termel, és az itt felszálló termik miatt lehet télen is repülni.

¹²⁹ Tóth Tiborné közlése, 2017.

Ezt a gyakorlatban is kipróbáltuk. Igaz, hogy utána napokig kellett szellőztetni a ruhámat, de a kísérlet is igazolta a számításait.

A Budapesti Piarista Gimnázium futballcsapatát fizikai jelenségek alapján készítette fel szabadrúgás gyakorláskor. Számításokat végzett, hogyan kell megrúgni a labdát, hogy az az ellenség sorfalát kikerülve, a kapust is átejtve a kapuba jusson.¹³⁰

*Öveges professzor a
„Panni-robogón”*

Öveges professzor nyaranta több hetet töltött itthon, Pákán. Öccsénél, Edénél lakott. Sokat csavargott a környéken. Szakadt ingben, rövidnadrágban, szandálban és fején egy sarkain megcsomózott zsebkendővel védekezve a meleg ellen.

Amikor a faluban felszerelték a hangos hírmondót, minden nap délután négy órakor zenével szórakoztatták a falu lakosságát. A falu lakói nótákat küldhettek egymásnak különböző alkalmakból.

Az öreg ezt nem tudta, mert hétvégén érkezett, és akkor a zenés műsor elmaradt. Hétfőn délután kiült a teraszra egy fonott fotelba, és ott szunyókált, amikor faluszerke megszólaltak a hangszórók.

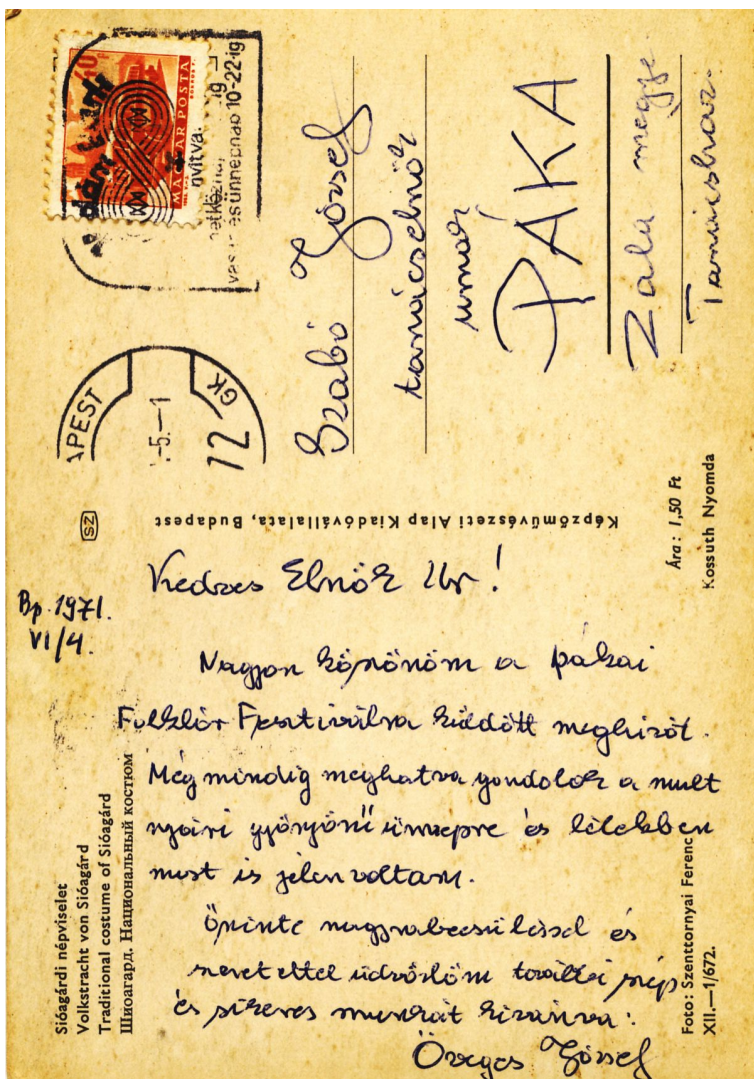
Az ÁFÉSZ iroda ablakából láttuk, hogy az öreg nagy dühösen felugrott és szaladt át a két házzal arrébb levő tanácsházára. A nyitott ablakon át nagyon jól kihallatszott, hogy veszekedett a Szabó Józsi bácsival – az akkori tanácselnökkel –, hogy micsoda disznóság ez, hogy őt nem hagyják pihenni. (Ezt az esetet később egy vele készült rádióriportban is megemlíttette a professzor. M.L.)

Egyszer Pákán is tartott előadást a Zolder moziban. Az előadást a zalaegerszegi „Fogatlan” Szabó Imre filmre vette. A 60-as években le is vetítették, ekkor azonban már nem működött a Zolder mozi, hanem az akkori kultúrházban (volt KALOT) mutatták be.¹³¹

¹³⁰ Dank Viktor szóbeli közlése. 1999. október

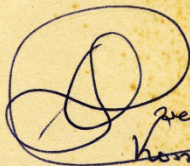
¹³¹ Bécs József szóbeli közlése

A professzornak volt egy különös szokása, mindig bal kézzel fogott kezét, mert félt a fertőzéstől és féltette a jobb kezét. Milyen fintora a sorsnak, hogy amikor az agyvérzés érte, pont a jobb keze bénult le.

Szabó Zsolt

sülvégyűző munkacímek emelés és tanács-
elnököknek ajánlata napjainkban leírás és
tisztelettel ajánlom ezt a jubileumot,
immár 30. évét leégyenmet,

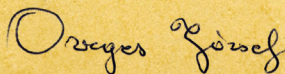
Zsolt Szabó
Könyvtár és SZOT díjazás
Főisk. tanár

Budapest,
1972. IX/11.

Szabó Zsolt

munkacímek emelés és tanács-
elnököknek ajánlata napjainkban leírás,
a közbiztonságban és a köznevelésben,
piacmunkások „nemesség” emelés
szerepével ajánlom ezt a harmincegyedik
évét leégyenmet,

60

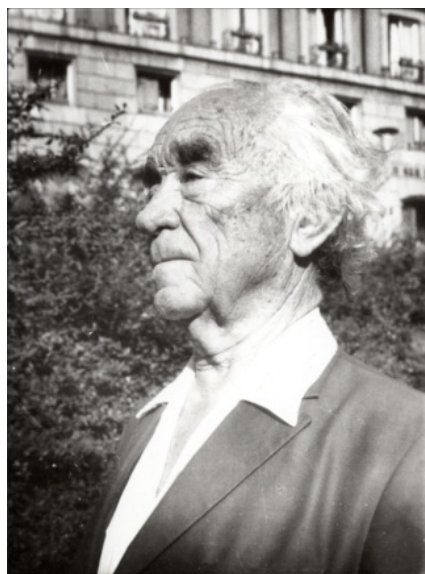

Könyvtár, SZOT - és Promotivus díjazás
v. egyetemi intézet és főiskolai tanácskezelés
tanár, — Pálya pályázat.

PÁKA, 1977. sept. 2.

Öveges József rendtársai körében, az első álló sor bal szélén, az 1970-es években. Fotó: Tóth Tibornétól

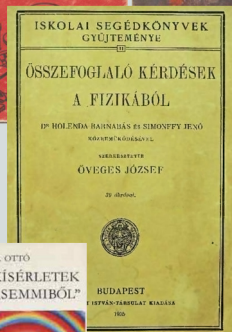
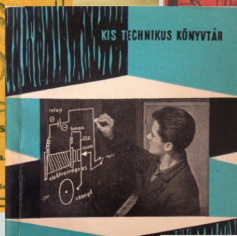
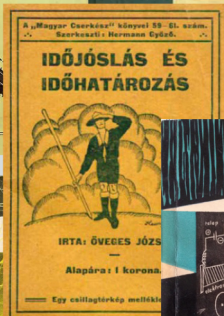
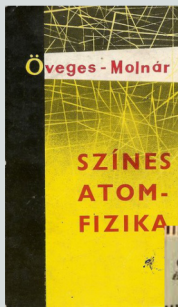

Öveges József, 1979. Fotó: Tóth Tibornétól

Tartalom

Előszó	5
Öveges családfa.....	6
A kezdet.....	6
Öveges I. László	8
Működése	8
Leszármazottai	11
Öveges II. László.....	14
Működése	14
Leszármazottai	15
Öveges Antal	17
Működése	17
Leszármazottai	19
Öveges III. László tanító	21
Öveges Gyula Kálmán tanító	31
Göntér Gábor tanító.....	32
Munkássága	39
Öveges Alajos tanító	44
Működése	44
Leszármazottai	47
Öveges Kálmán	49
Működése	49
Publikációs tevékenysége.....	51
Leszármazottai	56
Öveges József Győző	56
Működése	56
Leszármazottai	58
A Mihálovics családról.....	60

Öveges József professzor	65
Testvérei és azok leszármazottai.....	65
A piarista tanár	83
Öveges József emlékének ápolása szülőfalujában, Pákán.....	105
Öveges József, az ismeretterjesztő író	115
Emlékezések Öveges Józsefről	129

Klasszikus fizika

